BIBLIOTECA

PENTRU TOȚI

EM. GÂRLEANU

ODATĂ!

Amintiri, Schițe și Nuvele

EDITURA
Librăriei [illegible]
București, Cal[illegible]

www.digibuc.ro
ALCALAY & Co
LEI 12

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

EM. GÂRLEANU

O D A T Ă

AMINTIRI, SCHIȚE ȘI NUVELE

BUCUREȘTI
Editura librăriei „UNIVERSALA", Alcalay & Co.
Calea Victoriei, 27

www.digibuc.ro

ODATĂ!

Ce frumoase erau zilele de Crăciun odată! Cum aşteptam, Doamne, să cadă cele de pe urmă frunze din grădina lui Vodă Sturza, să conteneasc.i picăturite reci de ploaie, şi să se acopere cerul cu norii cenuşii, buclaţi ca lâna, din care aveau să se coboare, liniştiţi, fulgii înfoieţi de ninsoare! In ziua când iarna pornia să cearnă, puzderie, de sus, ştiam că se scutură floarea albă a unei primăveri cereşti:

— Unde or fi copacii ceia, mamă?

— Departe, drăguţă, tocmai după nori!

Cât ai clipi din ochi, şesul Copoului se învălia în pânză albă de sărbătoare. Toţi erau bucuroşi; numai grădina lui Vodă, din faţa casei noastre îşi tremura ramurile ca de frig,—mi se părea că-i tare mâhnită.

Cum venise omătul, cât n'ai gândi, venea şi Crăcinul.

www.digibuc.ro

— „Şti tu ce e mâini?“ mă întreaba mama.

Cum sa nu fi ştiut, dar taceam, caci îmi raspundea atât de dulce glasul scump ce par'că-mi aburia faţa:

— „E ajunul Crăciunul, puiule“. Şi ma săruta.

In seara acea mă culcam de vreme. Închideam ochii strânşi-strânşi, doar voi adormi; dar ei se deschideau cu încetul, se faceau mari, şi privirea întâlnia luminiţa de aur a a candelii, din faţa pătişorului. Mare ciudă aveam pe candelă în noaptea acea! La urma urmei ma hotaram să stau treaz. Atunci, de după îmbrăcamintea de argint a Sfântului Neculai, mi se deslusia chipul senin al bătrânului: îmi surâdea, iar cele trei degete împreunate mă binecuvântau...

Adormiam târziu, târziu...

*

In ajun porţile erau lăsate deschise în larg; umblau colindătorii. Mult mi-au mângâiat copilăria glasurile uşoare, subţiri ca clinchetul unor clopoţei de argint, ale copilaşilor colindători: „Florile dalbe!“

La fiecare *rând* mă duceam la fereastra, mă lipiam de mama care îmi punea mâna

www.digibuc.ro

pe cap, cu degetele pe frunte; aşa ascultam melodia duioasa ce povestea naşterea Mântuitorului.

Pe colindatori îi platiam eu; le dadeam gologani *noui*, stralucitori ca jăratecul.

*

In fundul ograzii noastre, într'o casuţa, státeau: matuşa Smaranda,—slugă batrâna, credincioasa; —barbatul ei,—moş Toader, şi un copilaş, mai de-o vârstă cu mine— Petrache, îl creşteau de suflet. Cu Petrache răscoliam toata grădina, ridicam omatul cu picioarele de par'că viscolia.

Aşa îngrijia şi varuia, matuşa Smaranda, căsuţa ceea, ca iarna nici nu o deosebiai de nămeţii ce se gramadeau îutr'acolo. Numai pe hogeag flutura. uşor, caerul albăstriu de fum...

Imi amintesc: era într'un *Ajun;* privind fumul cum isvora de-asupra acoperemântului căsuţei, mi se făcu dor de Petrache: „Ce-o fi facând oare?"

— Mamă, hai la matuşa Smaranda.

— Haidem.

Şi-a pus mama un şal în spate, a umplut un saculeţ cu smochine, stafide, migdale, cu de toate, şi-am pornit. Parca-i vad. Mân-

www.digibuc.ro

cau. Din mijlocul masuţei joase, se împrăştia mirodenia cimbrului presărat pe friptură. Mătuşa Smaranda s'a sculat repede; moş Toader mai stângaciu, a răsturnat scăunaşul când s'a ridicat; Petrache alearga lângă mine. Nu ştiu cum, dar şi mama era stingheritá; se înroşise şi nu isbutia să verse pe masa bunătăţile din saculeţ.

— „Má iertaţi.... Mătuşe Smarandà... uite am venit să vă urăm şi noi sărbători fericite". Şi glasul mamei tremura aşa cum de multe ori l-am auzit pe urmă. Bătrânii, fără să poată scoate o vorbă, îi sărutară mânile. Pe Petrache l-am sarutat eu.

Era atâta seninătate în odáiţa ceea!

. . . . . .

Sa ruinat casa în care am ascultat cele dintâi colinzi, şi totuşi o vád încă; s'a dărâmat căsuţa albă; au murit şi bătrânii, şi Petrache, şi par'că tot îi zăresc la măsuţa lor, deasupra căreia flutura mirodenia de cimbru; s'a stins de mult surâsul duios, fermecător al mamei, şi totuşi el e raza ce se strecoară până la mine, deşi topeşte strălucirea în lacrima ce mi-a căzut din ochi. Doar tulgii se cern aevea, liniştiţi, ca şi atunci... Nu se aud la fereastra „Florile dalbe?"

www.digibuc.ro

PE-ATUNCI!

(SCRISOARE)

Imi spui, dragă prietene, să aştern „cât mai multe din acele colţuri sufleteşti", cari dau fiinţă atâtor amintiri ale copilăriei mele. Mă prind uşor să-ţi trimet câteva crâmpeie pe cari le-am scris nu de mult, într'una din acele clipe de linişte care în viaţa noastră sbuciumată, despart totdeauna două dureri.

*

In dosul nostru se întindea grădina, mare plină de pomi. Te-ai scăldat vre-odată în mireazma a două-zeci de vişini înfloriţi, câţi aveam noi? Şi astăzi uneori, când mă gândesc la locul acela, par'că-mi străbate până în suflet mirosul dulce-amar al florilor albe ca omătul.

...Sunt lângă mătuşa Smaranda; o rog să-mi deie o creanga, Bătrâna rupe o crenguţă, eu o iau din mâna ei: să miros floarea, şi deodata o arunc ţipând. O albină mă

www.digibuc.ro

împunsese la deget. Câte alinitari, câte cuvinte blânde, până sa-mi treacă!

Pe deget nu mi-a ramas urma acului albinei...

Pe inima atâte urme nu vor să se ştearga?

Când se îndulceau vişinile, îmi placea sa le adun eu singur. Matuşa Smaranda plecă în jos creanga, şi eu le culegeam una câte una. Când vedeam stoluri de vrăbii, că-mi luau înainte şi ciupeau vişinile tocmai din vârf, unde erau mai roşii, îmi erea grozav de ciuda. Numai pe stigleţi îi priveam bucuros, cum se prăpădeau, în frunzişul stropit de fructul copt, ca de nişte picături de sânge.

Odata un stigleţ se aşezase pe o creangă, aproape de pamânt. M'am apropiat încet, am întins mâna, dar pasărea a sburat din preajma mea. Am început sa plâng Mătuşa Smaranda m'a dojenit: „Nu mai glânge. Ei, câte o să sboare din faţa ta, copile!".

Aşa a fost? Tu, suflete, trebue să ştii mai bine.

Odată m'am dus în gradină cu moşul meu. Era într'o spre seară. Moşul luase cu dânsul şi puşca. Un stol de vrăbii făceau

www.digibuc.ro

un zarvăt ne întrerupt în cătina din fund. Nici n'am luat seama când moşul a pus puşca la ochi, şi-a tras. Pe vrăbii par'că lear fi suflat odata vântul. aşa s'au împraştiat toate, în toate părţile. Am alergat într'acolo, câteva căzuse jos, moarte, Una să bătea încă. Am luat-o în mâna. Pe piept, în dreptul guşei, rasărise o bobiţ" de sânge. Păsarica ţinea ochii deschişi, mari, în ei par'că se tulburase ceva. A murit în mâna mea.

De-atunci le-am îndrăgit şi pe bietele vrăbii.

*

Când ploua, nu-mi vedeam gradina. Nu ma lasa sa ies din odaie. Mă uitam de dupa fereastră. Şi picăturile de ploaie se loveau de geamuri, apoi se strângeau in boabe şi lunecau în jos ca nişte lacrimi. Urâte îmi crau ploile! Şi de ce ploua atât de des? Odată pe o bură de primăvară m'am strecurat printre toţi ai casei, am luat dintr'un colţ cortelul mamei, şi m'am furişat în grădină. Supt caderea deasa a ploaiei, frunzele tresăreau uşor, prin tufele de pomuşoară cântau piţigoii; earba era atât de verde! Am luat o peatră, am dus-o supt un nuc bătrân, şi cu cortelu deschis m'am aşezat să privesc M'au căutat prin toată casa. Când, în sfârşit, biata mama a dat peste mine, s'a

www.digibuc.ro

oprit locului de m'a privit îndelung. Simt şi acuma sarutările ferbinţi pe obrazul meu umed,—atunci de ploaie... astă-zi de ce?

*

Sunt foarte mulţi ani, de când am plecat de acasa. Am umblat prin multe locuri: am vazut multe grădini, dar nici una ca aceea a copilăriei mele.

De ce oare nu mai miroase vişinii aşa de frumos?

Acuma vre-o doi ani împrejurarîle m'au dus la Iaşi. Seara m'am îndreptat, singur, spre dealul Copoului. Am suit domol uliţa tacută, mărginită de aceiaşi trei bătrâni. Când m'am apropiat de casa noastră, m'am oprit sa privesc. Gradinele din faţă, cu buruienele crescute în voie, îşi ascunsese carările, casa părea puslie. Numai în dosul unei ferestre ardea o lumânare. Cine sta oare în odaia mamei?...

...Acolo, drept în faţa ferestrei era patul meu, alaturi o masuţă, de-asupra, portretul tatei; dincoace o canapea şi scaune; scaunaşul mea lânga sobă, de bagdadie atârna o lampă mare, — supt ea ma uitam seara în carţile cu chipuri. Ce copilaş va mai fi ascultat poveşti, între cei patru pereţi, luminaţi acuma de slaba flacara a lumânării?...

www.digibuc.ro

M'am adus pe lângă gard spre grădina mare, din dosul casei. Nu mai cunoşteam locul; nu mai era nici un copac. Îi tăiase pe toţi! Numai nucul bătrân, de supt frunzişul căruia privisem într'o zi de ploaie, trăia încă. gârbov, în colţul lui. M'am dus până la el; îşi întindea, ca şi atuncea, o ramură dincolo de gard. Am ridicat mâna şi am rupt o frunză. Am frecat-o între degete; mirosul sălbatec şi amar mă pătrunse de-odată. Am plecat, în urma mea, copacul ramase singur, în întuneric, cu ramura întinsă, ca un braţ, care ar fi voit să mă oprească.

M'am întors iaraşi în dreptul casei. Am deschis încet portiţa, şi m'am strecurat până lângă fereastra luminată. Odaia părea goală. Dar de colo, din colţul acela pe care-l vad şi acum, mi s'a părut ca s'a desfăcut cineva, că a venit până lângă fereastra de al căreia geam şi-a lipit obrazul, să mă vadă mai bine. Şi 'n ochii ceia mari, negri şi adânci, am cunoscut ochii mamei. Era dânsa. Am vrut să fug spre ea, cu braţele întinse dar chipul i s'a şters repede; geamul rămase gol,

. . . . . .

Am plecat. Pe uliţa pustie, paşii mei grăbiţi smulgeau vuete înăbuşite, din gangurile caselor, vechi, lipsite de lumini!

www.digibuc.ro

DIN TRECUT

In fiecare vara, ani de-arândul, mă scoboram la Târgul Frumos, unde ma aştepta căruţa, fară arcuri, a lui moş Toader, ma suiam într'ânsa, şi, după ce treceam, la pas, dealul din marginea târgului, o luam de-adreptul spre viea mătuşii Marghioala. Strabateam pădurea răcoroasă a Strungai, o luam la dreapta, printre nişte vâlcele, mai cârmeam odata la stânga, şi dupa ce ne rasturnam în acelaş loc ca 'n anii trecuţi, faceam pe jos, şchiopătând, cărarea plină de romaniţă, spre portiţa în privazul căreia, matuşa Marghioala, cu mâinile în şolduri, ţipa cât o lua gura la barbatu-sau, moş Toader.

Matuşa Marghioala, deşi trecuse de şaptezeci de ani, avea părul negru ca funinginea şi toţi dinţii în gură. Statea ziua 'ntreagă în vârful viei, şi de acolo îşi purta bărbatul cu glasul ei gros şi puţin cam raguşit. Punea mâinile pâlnie, şi striga. Numai când ea era

www.digibuc.ro

în deal şi moş Toader în vale, acesta îndrăznea să-i raspundă:

— Ho, că nu dau turcii!

Atunci se pornea bătătia din deal, c'o falcă 'n cer şi cu alta 'n pământ, lua coromâsla, şi după moşneag! Il găbja undeva, nu-l găbja, dar îl treceau toate sudorile pe bietul om, fugia cât era viea de mare.

Mătuşa Marghioala ţinuse pe mama în braţe, iar mai târziu mă crescuse şi pe mine. Viea asta o luase din banii strânşi la noi. Mama mă trimitea la dânsa vacanţiile de două luni; ştiea doar că mă îngrijeşte bătrâna ca pe ochii din cap.

După ce isprăvea de boscorodit pe moş Toader, „că nu se mai îndura să dreaga drumul unde era să ne rupem de atâtea ori gâtul", şi după ce ma săruta, bătrâna mă lua de mână şi mă ducea, să mă odihnesc, în odaia cea mare, văruită şi curată parc'ar fi fost înfăşurata cu pânză. In mijlocul ei era o masa cu două scaune, iar în fund, patul,—un pat mare de nuc, anume dăruit de mama. Pe jos, lăvicere. Ferestrele aveau pe dinăuntru perdelele de cit; iar pe din afară perdeaua de frunze a celor doi tei rotunzi, cei găseam în floare. Teii îmi băteau dimineaţa în geam, iar când vedeau că mă

www.digibuc.ro

întrec cu somnul, dădea drumul câtorva raze de soare, să mă lovească drept în ochi; şi mă sculau.

In spre seară auziam ciocănind, odată, de două ori, la uşă. Săream repede şi mă pregăteam să fac înconjurul viei cu mătuşa Marghioala şi cu moş Toader, o luam încet încet, pe cărăuşa de lângă gardul de cătină de-alungul trunchiurilor groase ale unor plopi înalţi. Bătrâna îmi arăta viea, cu butucii mari, acoperiţi de frunzele late, printre cari strugurii de aguridă, spânzurau verzi, ca şi cum ar fi fost cotliţi. La dreapta erau straturile de castraveţi, pe cari în toată seara îi uda şi-i plivea moş Toader, singur, şi le întorcea curpenii la soare, când vedea că-şi furau din lumină. Dar livada! Prunii, vişinii, zarzării, fiecare pe cărarea lui, îşi întindeau ramurile par'că şi-ar fi dat unul altuia sa-şi guste din roadă. Numai gutui, cu rodul mare cât nuca, învăliţi ca într'o scamă, rămâneau singuri şi ursuzi. Vre-un cuc rătăcit tăia câte o dungă cenuşie prin aer, apoi îl auziam departe îmbiindu-se să-l căutăm: *cu-cu!*

— „Hicleană pasăre, conaşule", îmi zicea moş Toader care cunoştea multe taine ale neamului păsăresc.

www.digibuc.ro

Bătrâna, temându-se să nu îndrăgesc mai tare pe moşneag, îi raspundea pe după umar, gata să-l iee de păr:

— „Ia, o pasăre ca toate celelalte".

Deocamdată moşneagul tacea, dar apoi par'că-l pişca ceva de limbă şi nu se putea opri:

— „Hicleană, da, că nici puii nu şi-i hraneşte".

Atunci mătuşa Marghioala îşi eşia din ţâţâni, şi-l gonea, cât ai bate din palme:

— „Ai uitat să dregi spărtura ceia din coteţ. Acum să te văd la treabă. Hai! barda şi la cioplit!

Moş Toader se ducea bombănind. Aşa că niciodată nu ajungeam cu moşneagul până în deal de unde se vedea valea acoperită în cea mai mare parte cu mac sălbatec. Niciodată nu am întâlnit o privelişte mai frumoasă ca lanul acesta roş, un roş aprins, căruia vântul îi muta uneori, lin floarea, când într'alta, de se părea un val de sânge ce se legăna între malurile verzi; când sta liniştit, părea un aşternut de jăratec, iar când da'n apus, ardea cu pară, ca şi cum se aprindea dela dogoreala soarelui înflăcărat ce luneca pe zare.

www.digibuc.ro

decul cu stâlpi. Bătrâna dormita. Iar plopii, în vârful cărora stelele, mai apropiate par'că, ardeau tainic ca flacările unor lumânări, fremătau uşor, ca şi cum ar fi îngânat povestea ce mi-o spunea cu glasul domolit, moşneagul.

In cea din urmă seară, care am mai petrecut-o împreună cu bătrânii, nu sunt mulţi ani de-atunci, moşneagul mi-a spus păţania lui din pădurea Strungai.

Mătuşa Marghioala moţaia, cum îi era obiceiul. Moş Toader a scoborât încet, scările, s'a dus până la fântână, a scos o ciutură de apa, a înghiţit câteva gâturi reci, apoi veni înapoi în cerdac, îşi şterse cu dosul mânei mustăţile, şi trăgând din când în când cu coada ochiului la batrână, începu :

„Să tot fie de atunci vre-o două-zeci de ani. Marghioala eră la Dumneavoastră — mata nici nu te născuseşi — eu eram vizitiu la un jidan, în Târgul Frumos. Purtam boerimea prin toate ţinuturile *istea.* Il luam de la *trin*, că atuncea se facuse trinul, şi-i duceam la Şcheia, la Miclăşani, ba la Sabaoani. Acu, într'o sară, uite ţin minte, par'că ar fi fost eri, zău aşa, dusesem pe conul Alcaz, Dumnezeu să-l erte, dela Şcheia la gară, şi

www.digibuc.ro

n'am mai zăbovit plin târg, că nu ştiu de ce mă îndemnase Marghioala să mă întorc într'un răsuflet..."

Bătrâna deschise ochii, îşi puse mâinile una peste alta, şi zise aşchiat, ca şi cum i-ar fi eşit cuvintele prin colţul buzelor.

— „Imi era dor de tine!"

— Moşneagul se făcu niznai şi urmă:

— „Cumpar o pâne, dau biciu, şi încep să sui dealul dela barieră. Se 'noptase bine. Era răcoare, minune, şi luna lumina, uite, ca acuma: ziuă, un alta. Dintru'ntâiu am luat-o mai repegiorul, dar când am eşit afară, în câmp, ce să-ţi spun, am strâns hăţurile, m'a întins pe spate, cum am putut, în trăsurică, şi am lăsat calul în voia lui. Aşa noapte frumoasă un mai văzusem, conaşule! Ş'am tot mers eu, cu gândul într'aiurea până ce numai mă trăzesc în gura văei, unde începea şi pădurea Strungăi. M'am ridicat, mi-am scoc cojocelul, că-mi era cald, ş'am intrat în pădure.

E he! ce era pe atunci pădurea Strungăi! Par'că intrai în pivniţă, când te afundai într'ânsa. Erau nişte stejari că nu le cuprindea trunchiul trei oameni, şi ziua nămeaza

www.digibuc.ro

mare, rază de soare nu străbătea, feritu-a sfântul, frunzişurile dese ca peria. Pivniţă ce-ţi spun eu. Acu îmi scosesem cojocelul, şi fluieram, aşa într'o doară. Ştiu eu ce fluieram? că multe are omul pe sufletul lui".

Mătuşa Marghioala mormăi".

— „Bată-te-ar sfântul!"

....Şi numai cum mergeam aşa, urmă moşneagul, numai ce aud o şuerătură ascuţită, şi-un glas straşic: „Opreşte!" Pe loc mi-a venit în minte că erau hoţii. Pe atunci foiau haiducii prin pădurile Strungăi. Şi am şi dat biciu. Dar n'am apucat să prind bine hăţurile în mână, că o namilă de om şi răsare în faţa calului, iar alt nepoftit chiar lângă trăsurică, şi cum stam cu gâtul plecat, ca puiul de gaină sub cuţit, numai ce-mi dă un pumn după ceafă de-am icnit.

— De ce-ai dat biciu, bădiţă?

Ce să-i răspund?

Cela îmi mai dă un pumn şi mă întreba iar:

— De ce ai dat biciu, mă?

— Păi... ştiam că n'am nimic în căruţă. Ce era să-mi luaţi?

Dar un vlaigan, că se înmulţiseră, erau vre-o cinci, numai ce-o chiteşte.

— Da calul, ce? ţi-i beteag?

www.digibuc.ro

— Ba, îi numai de cinci anişori, i-am răspuns, luându-mă gura pe dinainte.

— „Lună, lună, spuse cel ce mă lovise, dar tot nu-i putem număra noi măselele noaptea. Ia deshămaţi-l, măi băeţi, să-l căutăm noi mâine dimineaţă, ca oamenii". Şi 'n vreme ce mă miruiau din când în când, numai de-o poftă, îmi deshămă frumuşel căluţul, şi cât ai clipi, unul dintre ei, dus a fost cu dânsul.

— Acum poftim 'mneatale ici, în locul lui, îmi zise altul, şi mă puse între halube.

— „Ridică-te, îmi porunci, şi porneşte-o, că încurci şoseaua".

Şi îmi trânti câteva bice peste cămaşă de mă ustură la inimă. Nici nu ştiu cum am împuns-o la goană. Da, huea codrul Strungăi de hodorogeala roţilor trăsurică, aşa mânam de amarnic.

Nu mă odihnisem doar de geaba".

Mătuşa Marghioala, cască, şi mormăi somnoroasă:

— Păcat că nu te-o ciomăgit mai bine.

Dar moşneagul nu o lua în seamă, se plecă puţin îmi atinse umăru, şi-mi spuse, mai încet, ca pentru noi.

— Şi doar îmi scosesem sumaieşul să mă răcoresc. Ba că chiar,

www.digibuc.ro

Apoi se ridică în picioare, se uită la bătrână, şi văzând'o mai adormită, adăugă:

— Cel puţin dacă mă scăpam de baba, nu de cal.

Mătuşa Marghioala îl auzi, se sculă repede, să-l ajungă, însă moşneagul prinsese de veste, scoborî iute scările, şi se făcu nevăzut în livada.

www.digibuc.ro

CALUL

LUI CORNELIU MOLDOVANU.

S'a trezit în câmpiile întinse, acoperite de erburile dese, culcate de vânturi, ale Ungariei. In mijlocul lor s'a ţinut cătva vreme de mama lui, o eapă oarbă ce sta răzleţită de ceilalţi cai, dintre care cei mai frumoşi fuseseră mânjii ei. Apoi, când a simţit fiorul sălbatec ce i se răvărsase în sânge, în largul pustietăţilor acestea a deprins cele dintâi goane, ş'acolo şi-a ridicat capul, a lărgit nările şi, cutremurându-şi coama încălcită de spini, răspunde la chemări necunoscute, trimiţând depărtărilor cel dintâi nechezat puternic ce-i eşise din piept.

Dar, când se învăţase cu viaţa asta slobodă, se pomeni odată prins din fugă, înfrânat cu dea-sila de către cineva care se aruncă, dintr'o săritură, călare pe el. Atunci a înţeles că ceva îl ameninţă, că cineva vrea să-i ţărmuiască libertatea, s'a strâns

www.digibuc.ro

ghem, apoi s'a destins repede şi a pornit ca o sageată. Mânca pamântul sub copitele lui, simţea ca i se aprinde ceva înăuntru, că ochii îi ard şi că limba îl frige; trupul îi era numai o apă, gura numai o spumă de sânge. Iar în fuga nebună, erburile îl biciuiau, şi i se încolăceau ca şerpii de picioare. Dela o vreme se simţi sleit de puteri şi se opri. Un nechezat par'că îl chiamă dincotrova; dar când văzu că duşmanul e tot pe spatele lui, că-i smuceşte frâul tot aşa de crunt puse capul în piept, şi învins, se întoarse încet, purtându-şi *stăpânul*. Apoi plecă pe drumuri lungi, prin locuri străine şi depărtate.

L-au necăjit îndelung până să-l înveţe cu viaţa înfrânată de zăbală şi pinten. Când s'a desmecit bine-bine, era de mult deprins cu şaua şi ştia chiar ceasul de dimineaţă la care pornea înspre câmp ca să-şi poarte călăreţul, prin faţa regimentului, în văzul sutelor de cai ce stăteau nemişcaţi, la strigătul goarnei, ca şi oamenii de pe el. Şi nu mai putea de mulţumire, când, după alergările prin vânt şi ploae, se întorcea în grajdul în care îl aştepta nutreţul.

După câţiva ani porni la un drum mai greu. Mergeau feriţi, ocolind mereu, oprindu-se la bubuitul tunului: stăteau zile şi nopţi

www.digibuc.ro

în ploae şi glod, supt cerul încarcat de nori deşi, ce atârnau până lângă pamânt. Intr'o zi, în capul călăreţilor cu săbiile scoase, se simţi mânat la moarte într'un vârtej spaimântător. In faţă le răsari deodată un alt vârtej, şi se loviră într'un învălmăşag de glasuri, de vaete, de împuşcături.

I se păru că nu mai e scăpare, se avântă, sări peste trupuri de oameni şi cai, şi. în goana nebună, îşi duse călăreţul departe, despărţindu-l de ai lui. Un zid de săbii se înălţă deodată împrejurul lui şi-l opri. Atunci se ridică în două picioare, se întoarse şi se aruncă orbiş înapoi.

Simţea că pe urmele lui veneau alţii, simţea sbuciumările celui de pe el, dar niciunul nu'l ajunse. Târziu, când se opri la un adăpost, în crupă îl ardea o usturime grozavă. O tăetură de sabie îl crestase adânc. Mâinile stăpânului îi spălară rana uşor, o legară, şi-l mângâiară îndelung pe coamă.

Trecu şi războiul. Intors acasă, îşi luă locul în grajd, mulţumit de liniştea dimprejurul lui, de lumina ce se revărsa, pe ferastruia din faţă, de fânul mirositor ce-l smulgea de de-asupra capului. Dimineaţa mergea la câmp, ca de obiceiu, serile arareori. In grajd vara era răcoare iarna cald. Şi vremea trecea!

www.digibuc.ro

Vremea trecea, anii se scurgeau repede unul dupa altul, E he! cine ştie când fusese rásboiul. Dar odată cu anii s'a scurs şi puterea şi avântu lui. Imbătrânise, picioarele îi tremurau după o cale mai lungă, gâtul nu mai sta aşa de încordat ochiul nu mai căta departe. Odată poticni şi se rostogoli jos cu calăreţ cu tot. S'a ridicat repede, dar de atunci, îl lua mai rar la câmp, şi-l purta numai la pas. In urmă nu-l mai lua de loc.

Venea dimineţile la el, îl mângâia, dându-i fiori ce i fugeau pe supt piele, apoi poruncea soldatului să-l plimbe prin ogradă. Par'că nici lui nu-i mai venea să easă din grajd, îl plăcea să mănânce încet, cu ochi închişi, peste care razele soarelui cădeau ca o ploae caldă din susul ferestrei înguste.

Intr'o zi uşa grajdului se deschise largă şi doi soldaţi aduseră un cal tânăr, înspumat. Insuşi generalul arătă unde să-l pue la iesle — el, bătrânul, avea să fie mutat mai în colo, în colţ, iar noul venit îi luă locul în faţa ferestrei. Bătrânului par'că-i veni din nou vlaga tinereţei, ridică în sus capul, se uită la stăpânul lui apoi rămase cu ochii pironiţi pe acel care-l înlocuia. Iar când se duseră cu toţii, se închise uşa; şi când venitul ridica botul să smulga din braţul de fân, din care

www.digibuc.ro

dânsul mâncase mai înainte, el se smunci rupse frâul şi repezindu-se catre celălalt, îl muşca de gât. Ii despărţira repede, iar el luă pentru întâiaşi data, dela soldat, două lovituri de vargă. A doua zi, dimineaţa tare, generalul veni, porunci să se pue în faţa lui şaua pe calul celălalt, încălecă şi porni. Bătrânul în toarse capul şi-i urmări cu ochii până departe.

In fiecare zi, cei doi cai se masurau cu privirea, şi câteodată bătrânul reînsufleţit, se smucea să se arunce. In urma primea loviturile de vergi şi se punea să mestice, liniştit, nutreţul, ca şi cum nu s'ar fi întâmplat nimic.

Intr'o seara, după multa vreme, calul cel tânar întinse capul, cu ochii cercetători către bătrânul lui tovarăş. Acesta a stat o clipă ca şi cum ar fi vrut sa se hotărască, apoi simţind, ca niciodata, mirosul acela de câmp, care-i amintea de herghelia lui, de caii lângă care numai fusese de atâta vreme, întinse şi dânsul gâtul, şi boturile lor se atinsera. Au stat câtva aşa, apoi batrânul se încordă, rupse belciugul şi, rămânând slobod, veni încet, se alipi de celalt, şi începu să mânânce liniştiţi, unul lângă altul. Din seara aceea nu-l mai legară.

Se deprinseră împreună, aproape nu se

www.digibuc.ro

mai puteau despărţi. Când cel tânar eşea înşăuat, bătrânul necheza înăduşit, nu-şi găsea astâmpăr, şi pleca încet-încet prin ogradă, după el, până îl aduceau soldaţii în grajd. Acolo aştepta să se întoarcă tovarăşul, ca să manânce. Iar când seriile obosea să mai mestice, îşi răzima hotul de gâtul celui tânăr şi dormita.

Intr'o zi, bătrânul numai putu să se ţină în picioare. Ochii i se împăienjeniră deodată, genunchii îi tremurau, şi buzele scăpară jos mâna de fân ce smulsese atuncea. Voi să se rezime de tovarăşul său şi nu izbuti. Incet, încet, bătrânul simţi cum se întunecă ferestruia spre care care căta, i se muiă încheieturile, şi trupul îi lunecă în jos. Intâi se ţinu sprijinit în cele două picioare de dinainte, apoi îl părăsiră şi acestea, se rostogoli pe o parte, horcăi de câteva ori, şi rămase întins, sbătându-se încet... Iar calul cel tânăr îşi apropie botul de trupul nemişcat, stătu câtăva vreme cu ochii pironiţi, apoi tresări, întoarse capul spre uşă, şi necheză prelung.

www.digibuc.ro

PRIMAVARA!

LUI A. MÂNDRU

Avusesem un somn sbuciumat, plin de vise urâte şi neînţelese. Dimineaţa eram în starea ceea de amorţire, când nici nu dormi, nici nu eşti treaz, când printre pleoapele întredeschise zăreşti lucrurile ce se înconjoară într'o lumină străina ce le dă altă înfăţişare, arătându-le ca dintr'o altă lume. Cum stam astfel, întins pe spate, cu mânile supt cap, m'am hotărât să mă scol, m'am ridicat în sus, apoi căzui iarăşi pe pernă. Şi începui să mă gândesc la plictiseala aceloraşi fapte luate de la capăt în fiecare zi: plictiseala scotocirei unui guler prin toate colţurile dulapului lăsat în neorânduială; plictiseala căutărei unui pieptene sau a unei batiste; plictiseala aceleaşi păreri de rău că fereastra nu ţi-i puţin mai spre stânga sau mai spre dreapta, ca să poţi vedea toată ulita până

www.digibuc.ro

departe, şi numai colţul întunecat al trotuarului îngust; în sfârşit îmi trecu prin minte toata plictiseala vieţei de om singuratec, fara familie fară prieten, fara iubita. Şi când în urma, îmi strânsei toate puterile sa mă asvârl din pat, închisei ochii întocmai cum aş fi făcut, daca ar fi trebuit să intru într'un loc de groază. M'am dus deadreptul la fereastra de am ridicat perdeaua. Din dosul geamurilor se revărsă deodată o lumină strălucitoare ce mă orbi. Cum nu mă aşteptam, am ridicat mâinile la ochi, am stat puţin aşa, şi mi-am şters lacrimile ce-mi dase. Apoi, un imbold neaşteptat -mi aruncă braţele înainte şi într'o clipă deschisei fereastra. Razele soarelui pătrunseră repezi, calde, ca o alintare uşoară peste faţa mea.

După vremea ploioasă, îmbuibata de ume zeala glodului aşternut pe jos, aceasta era cea dintâi zi cu soare. zi caldă şi curata de primăvară. Strigai cu bucuria unui copil:

— Primăvara!

Venise primăvara. M'am plecat peste fereastră să mă scald în aerul proaspat. M'am uitat îndelung, în faţa mea. Oraşul părea nesfârşit. Toate acoperişurile sticleau; deasupra lor, deasupra coşurilor şterse aproape în lumina vie, nici o şuviţă de fum nu mai

www.digibuc.ro

eşea în această dimineaţă când toate ferestrele erau deschise ca şi a mea. Cerul părea atât de sus, încât întâiaşi dată mi se părea şi mie că al treilea cat, unde sărăcia mă suise, era aşa aproape de pământ! De pe uliţi, din toate colţurile, se ridica suflul acela de viaţă: glasurile care se strâng într'unul singur, glas adânc şi prelung, ce răsună ca un cântec de fericire. Deasupra mea două rândunele ciripeau.

Repede m'am spalat m'am îmbrăcat şi, după ce sfârşii, am vrut să'mi iau paltonul. M'am uitat la dânsul. Părea atât de ros! L-am aruncat întocmai ca pe o haină de chin, mi-am trântit pălăria pe cap, şi am ieşit cântând. La capătul scărilor m'am aruncat în goană pe trepte şi le-am scoborât câte *două-două*. In ogradă, am dat bună dimineaţa cu toţi. Mi se pare că am salutat şi pe un domn străin, care nu locuia cu noi. Dar mi-a răspuns râzând. Am luat-o la dreapta, pe uliţa ce scobora către marginea oraşului, neştiind încotr'o s'apuc. Apoi mi-am adus aminte de gradină. M'am suit într'un tramvai, în faţă, ca să merg într'acolo.

— A venit primăvara! îmi spuse vizitiul, şi pocni fericit din biciul, subt încolacirea căruia calul se înfiora, şi întinse hamul mai

www.digibuc.ro

tare. Veni şi conductorul, dar, mai înainte să mă întrebe încotro merg, îmi spuse cu o scântee de bucurie în ochi.

— Primăvară!

— Da primăvară! i-am răspuns. Şi i-am dat banul.

In dreptul grădinei am sărit din tramvai, m'am ferit de o trăsură ce erea să mă calce şi am apucat în braţe pe o bătrână pe care, în graba mea era să o dau jos. Văzând-o că zâmbeşte i-am zis:

A venit primăvara, cucoană!

— Da, da, mi-a răspuns dânsa. şi plecă mai departe, râzând încet, întretăiat, ca şi cum ar fi tuşit.

Eu am luat-o pe supt aleele de copaci, înalţi şi groşi, ai gradinei. O mireazmă neobişnuită plutea în aer, o mireazmă care se ridica pe deasupra pajiştelor înverzite; care se împrăştia din tufele toporaşilor ascunşi în iarbă, din muguri răsăriţi într'o noapte pe crengile pline de sevă; o mireazmă care se înălţa din pământul umed, care isvora din cer şi luneca odată cu razele soarelui până jos la noi.

Departe strălucea lacul. Am luat-o spre el.

In grădina singuratecă nu văzusem pe nimeni încă. Deodată răsări, înaintea mea,

www.digibuc.ro

trupul subţire, mlădios ca o creangă, al unei femei. Era îmbrăcată într'o rochie uşoară, cenuşie, şi'n cap purta o pălărie din care nu vedeam decât pana neagră ce ascundea părul. Am tresărit de un fior neînţeles, şi am grăbit pasul. Nu ştiam cine era, şi totuşi trupul acesta înalt, uşor, ce părea că nici nu atinge pământul, ci lunecă întocmai ca o şuviţă de fum purtată de vânt, îl cunoşteam. Cu cât mă apropiam, credinţa aceasta mi se înrădăcina în minte.

Femeea ajunsese înaintea mea pe marginea lacului, lângă căsuţa barcagiului, se aşează pe o bancă, îşi sprijini cotul de spetează, îşi puse mâna subt bărbie si rămase aşa, privind lacul.

Câteva lebede tăiau uşor în, creţi ce de abia se vedeau, pânza lucie a apei. Şi supt crengile înmugurite ale sălciei, ce se plecau par'că într'adins să atingă pălăria necunoscutei, femeia aceia mi se păru că venise pentru mine, că venise să mă aştepte. Şi-am înaintat spre dânsa. Barcagiul îmi eşi înainte.

— Vroiţi să faceţi o plimbare pe lac?

Am răspuns fără să vreau:

— Da.

Barcagiul se uită la mine, apoi la necu-

www.digibuc.ro

noscuta, către care nu mă întorsesem încă să-i văd faţa, şi întrebă:

— O barcă pentru un loc sau două?

Am tresărit, am întors capul, şi'n ochii mari, albaştri, prea umbriţi par'că în dimineaţa aceasta strălucitoare, mi s'a părut că văd o învoire.

— Pentru doua, am şoptit.

Barcagiul se coborî, sari într'o barcă, înfipse lopata în apă, şi se alipi de mal.

— Poftiţi, ne zise.

Eu, m'am apropiat de necunoscuta, mi-am scos pălăria, m'am înclinat şi i-am întins mâna.

— Dacă voiţi!...

Necunoscuta se ridică şi-mi dete mâna. Am luat-o aproape în braţe să o sprijin, când puse piciorul în barca ce se clătina. Apoi am intrat şi eu, am prins lopeţile, şi avântându-mă, m'am depărtat de mal. Barca ţăia apa, lunecând ca împinsă de vântul uşor, ce resfira peste fruntea albă părul bălaiu al femeii. O aveam în faţă. O privii. Din chipul alb, rasăreau ochii mari, rotunzi şi albaştri ce par'că nu te mai lăsau să priveşti alt-ceva. De supt pălăria cu pană mare neagră, faţa ei avea ceva neobişnuit de fermecator. Ea se uită o clipă la mine, apo

www.digibuc.ro

îşi plecă privirile spre luciul apei. Simţi o tulburare adâncă în suflet. Cu cât o priveam mai mult, cu atât îmi părea că femeea aceasta îmi era cunoscută: în sufletul meu, găseam par'că urme dintr'o iubire depărtată. Unde s'o fi văzut? Vâsleam rar, luntrea luneca uşor. In dimineaţa aceasta, părea că nu trăim decât noi doi, şi lebedele, ce înotau liniştite, ca şi cum ne-ar fi urmat. Necunoscuta lăsă mâna dincolo de marginea bărcii, de-şi muia degetele în apă. Vroiam să vorbesc, pe buze îmi veniau cuvintele, şi par'că îmi era frica să şoptesc măcar. Odată mi s'a părut ca şi dânsa vroia să spue ceva. Faţa însă i se linişti, ramase nepatrunsă, umbrită de genele arcuite şi mari. Dar, cum treceam pe supt un pod care ne arunca pentru puţin în umbra, m'am silit sa pot întreba:

— Mi se pare ca te cunosc.

Dânsa ma privi, zâmbi şi-mi răspunse cu glasul încet:

— Nu cred.

— Ceva îmi spune ca noi ne-am mai văzut.

Ochii mari şi albaştri ma priviră încă o dată prelung, ca şi cum ar fi vrut să se încredinţeze şi ei de ceva. Apoi genele se lăsară în jos, şi necunoscuta ma întrebă şoptind·

www.digibuc.ro

— Ai fost prin Iaşi?

— Nu.

— E întâiaşi dată din viaţa mea, când părăsesc Iaşul. Eri am sosit aici îmi răspunse ea.

Privind-o, mă gândeam. Fără de îndoială nu o mai văzusem. Era numai o părere a mea că ne întâlnisem cândva. Şi totuşi dânsa nu-mi era străină, cum nu-mi era străină primăvara aceasta ce renăştea de abia acum, de şi semăna atâta cu toate celelalte din viaţa mea. Căci nu mugurii şi toporaşii aceştia mă învăluise în mireasma lor altădată, şi totuşi erau aceiaşi, cum acelaş mi se părea cerul din care se revărsa, astăzi, ploaia de raze. La ce bun care aş fi căutat de unde vine, cine i, şi cum a ajuns femeia aceasta lângă mine? Dânsa sosea odată cu mireasma florilor, odată cu lumina, odată cu primăvara. Era suflul primăverei, care aducea toate, care reînoia viaţa, iubirea, fericirea.

Imi încordai braţul, şi barca se avântă înainte, ca o săgeată. Şi'n aplecarea trupului ca să scot lopeţile din apă, buzele mele atinseră pe ale ei.

www.digibuc.ro

INŞELAT

E spre'nserat. Cerul acoperit de nouri groşi întunecă şi mai mult sfârşitul zilei. Un vânt puternic îndoaie crengile copacilor. Portiţa de la grădină se sbate de parmaclâcul şubred, gata să cadă.

Mătuşa Catrina îşi şterge ochii umflaţi de plâns, si se apropie de fereastră. Priveşte, îşi cuprinde capul în mâini, îl clatină desnădăjduită şi vorbeşte singură:

— Vai de mine şi de mine! Unde s'o fi dus, dragul mamei, unde s'o fi dus!

Işi şterge iar ochii, apoi iese din odaie şi deschide uşa de la sală. Vântul îi smulge uşa din mână, mai să trântească pe bătrână la pământ; dar ea se tupilează pe lânga părete, până la colţul casei, de unde se uită spre drum: în lungul lui de abia se zăreşte un car cu boi, grăbind spre târg....

Vântul furios se năpusteşte şuerând pe vale, mânând, ca pe o turmă de sălbăticiuni, ciulinii smulşi de pe tot lungul şesului; ciu-

www.digibuc.ro

linii se rotesc, se gonesc unii pe alţii, apoi încălciţi merg să se prăvale în apele turburi ale Bârladului care îi duce, gâlgâind la vale. Nourii se îndesesc, se întind ca o streaşină de-asupra dealului; din când în când, în zare, fulgerul sclipeşte; atunci depărtările se se rumenesc, şi valea se umple de vuetul groaznic al tunetului. Picături mari de ploaie încep să cadă. Mătuşa Catrina priveşte toate acestea cu ochii spaimântaţi. Par'ca nu-şi poate da samă de ce se petrece împrejurul ei.

Vasile, argatul, după ce hăşue nişte păsări spre coteţ, o zăreşte şi vine spre dânsa:

— Intra coniţă în casă, te-ai făcut una de apă.

Batrâna tresare, se deslipeşte de colţ şi intră în sală. Inainte de a închide uşa argatul o mângâie:

— O veni el şi stăpânul, n'ai grijă *mata*.

In casa bătrâna se sui pe pat, şi rămâne strânsă cu coatele pe genunchi. Din când în când vorbeşte singură:

— „Poate c'o veni, puiul mamei. Trebue sa vie, nu se poate". Mai târziu se scoboară de aprinde candela. Se duce în cuhne, aduce şi aşterne pe masă un şervet curat peste care aşează un tacâm, pâne şi o farfurie cu o bucată de pui fript. Şi vorbeşte iar;

www.digibuc.ro

— Trebue sa fie flămând. Şi-i plouat, vai de capul lui!

Işi cuprinde capul în mâni şi prinde a se boci:

— Dumnezeule, Dumuezeule, mare şi puternic eşti!

Apoi se suie pe pat de-a curmezişul, îşi razimă capul de prichiciul ferestrei, ca de-o pernă, şi rămâne, aşa, neclintita...

Afara ploaia plescăie neîntrerupt în geamuri picăturile mari. Câteodata, în răstimpuri, când vijelia par'că se potoleşte puţin, bubue de pe deal, din vii, puşca vreunui pândar,

Bătrâna a adormit...

Dinspre şoseaua pietruita de abia strabate, prin şuetul ploaiei, tropotul calului. Un glas rasună la poarta; argatul sare şi o deschide, apoi ia calul de pe care a sărit stăpânul.

Bătrâna se dă jos de pe pat şi nu-i vine să-şi creadă ochilor, când îşi vede băiatul în odaie. După ce-i trece mirarea — par'ca nu l'ar fi aşteptat, — îl cuprinde cu amândouă mânele de dupa gât, şi-l întreaba, şi-l jăleşte:

— Ud mai ieşti băiete şi flămând; pe unde mi-ai fost? Vai de capu tau băietul mamei.

www.digibuc.ro

Băiatul îşi scoase pălăria, o aruncă într'un colţ, apoi fără să spuie un cuvânt se aşeaza pe marginea unui scaun.

Pe bătrână nu o răbdă sufletul. Vrea sa afle mai degrabă ce-a făcut dânsul de când a pornit în zorii zilei:

— Pe unde ai fost? Ce-ai făcut?

Şi iar îi ia de gât şi începe sa-l sărute ca pe un copil mic.

El se scoală: cuvintele mamei par'că 'i fac rău, îl chinuesc.

— Lasă-mă mamă, sunt obosit; o să mă culc puţin.

Dar bătrâna îşi aminteşte că ploaia l-a udat şi că-i nemâncat.

— Schimbă-te Gheorghiţă, eşti ud până la piele. Să-ţi aduc surtucul, schimburi.

— Mamă, lasă-mă te rog în pace, îi răspunde el amărât.

Bătrâna începe să plângă şi să se tânguiască:

— Schimbă-te băiete şi mănâncă pe urma ceva. De ce mă omori cu zile? De ce?

Băiatului îi vine să se ducă, sá se ascundă undeva. Bocetele acestea îi sdruncină sufletul:

— Lasă mamă, numai plânge, că m'oi

www.digibuc.ro

schimba. Du-te şi te odihneşte. Ţi-oi spune mâne toate.

Bătrâna se mai linişteşte, se apropie cu sfială şi-l întreaba, şoptind:

— Ai găsit-o, puiul mamei?

Dânsul tresare şi râcneşte:

— Nu, nu, nu. Du-te şi te culcă; lasă-mă, lăsaţi-mă în pace.

Mătuşa Catrina se strecoară, suspinând, pe uşă. Dânsul rămâne în picioare câtva, zăpăcit. Pe urmă îşi schimbă numai haina şi se trânteşte pe pat.

...O durere grozavă îl cuprinde. S'ar duce iar să alerge, cum alergase, într'un suflet, de dimineaţă până acuma. In partea inimei parcă-l sfredeleşte ceva, apasă cu mâna, dar durerea se face din ce în ce mai nesuferită. Incepe să se vaite; ca să nu-l audă bătrâna îşi îngroapă faţa în perne, apoi izbucneşte într'un plâns sguduitor, care clatina patul...

De la o vreme se mai linişteşte. Picăturile de ploaie ce bat în geamuri, par'că-l sfătuesc prieteneşte. Foşnetul salcâmilor scuturaţi de vânt, par'că-l chiamă la viaţa altor zile, ticnite, nespus de fericite, când o astfel de vreme era un prilej să rămâie cu dânsa acasă.

Gândurile i se mai limpezesc. Poate ju-

www.digibuc.ro

decata: „Adica prin ce se facuse vinovat; ce-i greşise oare? O iubea ca pe ochii din cap, îi facuse toate gusturile; un cuvânt de supărare nu auzise din gura lui".

Şi mintea îi fugea de la un fapt, la altul: Unde s'o fi dus? Cu cine?"

Clipele de eri seara, i se strecurau din nou cum le-ar fi trăit iaraşi... Intrase în sala şi gasise pe maică-sa îngrijată, aşteptând. Se înserase şi Elenuţa tot nu se întorsese încà dela târg. Intr'un târziu vizitiul veni cu trăsura goală; îi spuse că „duduca" rămăsese în târg şi ca i-a poruncit sa se întoarcă. Ii dase numai o scrisoare. In scrisoare dânsa scria scurt şi cuprinzator: „Să nu te superi, dar iubesc pe un altul. Putem rămâne prieteni. Elena". După ce a citit-o s'a răzimat de perete, asta îşi aducea bine aminte, apoi numai ştie ce s'o fi întâmplat cu el. In zorii zilei se trezise desbrăcat, în patul lui. Cuvintele scrisoarei par'ca'i stăteau în litere de foc dinaintea ochilor. Sari, se îmbrăcă, apoi încălecă şi porni în galop spre târg. A întrebat, a cautat, a cercetat pretutindeni; nici o urma. Mătuşa ei, care o crescuse, şi din casa căreia o luase, când auzi vestea începu a se lovi cu capul de pereţi. Dar el n'avea vreme de pierdut să asculte vaiete.

www.digibuc.ro

Alearga pana 'n seara, când pe ploaia ceia, istovit, se întoarse acasa...

Apoi îi munci mintea amintirea zilelor de dupa logodnă: apoi cununia, fericirea celor dintâi saptămâni de căsnicie, şi linişţea mulţumitoare de pe urmă...

Cumpărase peticul acesta de pământ, zidise căsuţa aceasta tot dupa dorinţa ei ca să facă plugarie, sa strânga ceva parale. Nici odată nu se 'ndoise de credinţa, de iubirea ei. Nici o clipă n'ar fi crezut ca dânsa ar puteà nutri în inimă o iubire străină... Şi, cine ar putea fi acela? La târg se duce rar, şi atunci la mătuşa ei, care era o femeie cinstită, şi unde nu întâlnea pe nimeni. In casă nu-i călca de cât vre-o doi proprietăraşi, ca şi dânsul, de prin prejur, batrâni şi liniştiţi... Cine să fie acela?... Oricine ar fi fost, ar erta-o, ar închide durerea în sufletul lui. N'ar spune un cuvânt, numai s'o găsească, să se întoarcă!...

Privirile i se pironiră pe paretele din faţă. In lumina candelei, portretul nevestei lui se deslușia uşor: obrazul alb, ochii zâmbitori, păreau acoperiţi ca de-un văl straveziu; părul îi încunjura capul ca o cunună,

Un suspin adânc i se rupse din piept. „Lângă cine putea fi acuma, lângă cine?"

www.digibuc.ro

Surâsul liniştit din portret îl ardea. Pe păretele înspre care se întoarse, ca sa nu mai sufere atâta, ochii întâlniră fotografia vărului său... Şi pe dânsul îl căutase sa-i spuie nefericirea ce-l lovise, dar nu-l găsise acasa.

Fără să-şi deà seamă, gândul i se opri asupra lui. Crescuseră împreuna. Ţineà la băiatul acesta ca şi la un frate. Liniştit şi cuminte, era o sărbătoare pentru el, şi pentru *dânsa*, când se repezea din târg până la el, la ţară. Deodată tresări, cuprins ca de friguri. „Şi pentru dânsa“ ! Sufletul i se strânse la gândul acesta ca într'un cleşte... De ce nu-l găsise în târg? El nu se ducea nicăeri niciodată. Şi începu să-şi amintească de întâmplări la care i se părea că nici nu privise atunci. Şoaptele, zâmbetele. plimbările lor, toate luau acuma un înţeles. Cum de nu se gândise încă !

Se uită iarăşi la chipul ei, apoi la acel al vărului său ; privirile cele liniştite, ademenitoare îl înţepară ca două ace. Sari de pe pat, îşi luă pălăria şi se repezi pe uşă.

Mătuşa Catrina auzise vuet, se sculă şi se duse în odaia băiatului ; acolo găsi întuneric, vântul făcut de uşa stinsese candela. Bâjbâi până lângă pat ; patul gol. Un tremur de groază o coprinse, păşi înapoi, se împie-

www.digibuc.ro

dică şi căzu jos; apoi se scula cum putu, eşi în sală şi deschise uşa. Pe poartă trecea în fuga mare calul.

— Gheorghiţă, Gheorghiţă! — Dar glasul se pierdu în şuetul ploaiei, iar bătrâna căzu pe prag smulgându-şi părul.

www.digibuc.ro

FURTUNA

LUI A. BALTAZAR

E năbuşeala. S'a întunecat deodata, ca seara, şi nu-s decât două ceasuri după amiazi. Un vânticel fierbinte suflă printre copacii grădinei frunzele înfiorate îşi strecoară una alteia un şopot tainic. Rândunelele de supt streaşina largă a casei s'au înşirat cu toatele pe la cuiburile de humă. In portul lor întunecat păsărelele par amorţite, de frica aşteptării: ce-o să fie oare! Din zare se împrăştie, pe luciul întins al cerului, nu val negru, asemenea unui fum gros. O bubuire trăgănata, ascunsă, apoi o scăpărare ca de amnar, vântul înalţă vârtejuri de colb ce par'ca vor să sfredelească pământul. Bucaţelele de hârtie ridicate de prin ogrăzi, se sbat, ca nişte fluturi spăimântaţi. Pocniturile uşilor uitate deschise, zângănitul geamurilor sparte, strigatele oamenilor buimaciţi să-şi puie lucrurile la adăpăst se amestecă într'un

www.digibuc.ro

vuet neînţeles, acoperit de bubuitul tunetului ce nu-şi mai fereşte glasul....

— Pentru Dumnezeu, Vasile, ajută-mi să închid fereştile.

Coana Bălaşa şi-a uitat de toate treburile gospodăriei, nu mai ştie ce face. Aleargă la o fereastră şi când să o închidă, geamul alteia sare în bucăţi, dumneaei fuge la aceea apoi iar se întoarce la cea d'întâi, fară să sfârşeasca nimic. Conul Vasile i se ţine pe pe urmă, încurcă treburile, şi nu izbuteşte sa facă ceva.

In sfârşit, după multă alergătură, au închis fereştile, uşile, şi au astupat sobele. Coana Bălaşa, cu frica în suflet, tocmai se grăbia să scoată din ladă lumânarea de la Paşti, când dă cu ochii de mâţă. Incepe iar alergătura, Coana Balasa *cârâeşte* mâţa dintr'o odaie într'alta, iar Conul Vasile se aţine cu mâna pe clampa uşei dela sală; când îi vine bine, deschide repede şi mâţa se furişează afară. Bine că scăpase de dihania care, după parerea coanei Balaşa, atrage trăsnetul.

Tunetul bubuie într'una, furios, iar fulgerele rumenesc cerul ca într'un apus. Şi în clipa ceea de lumină, marginile sdrenţuite ale norilor, ce năvălesc unul peste

www.digibuc.ro

altul, apar ca niște horbote țesute în fire de argint. Pereții odăi se rumenesc și dânșii, ca în serile de iarnă în dogoreala focului din sobă.

— Adă lumânarea mai repede, Bălașo, strigă conul Vasile.

Coana Bălașa aprinde lumânarea și o pune într'un pahar. Paharul se răstoarnă. Se reped amândoi, iau lumânarea și-o înfig într'o oală cu răsad, deasupra frunzișoarelor verzi și fragede, lumina strălucește ca o floare de aur.

Apoi se așează amândoi în fața iconostasului: conul Vasile, în picioare, cu mâinile împreunate, începe o rugăciune, cu buzele apropiate într'un tremurat ușor: coana Bălașa, în genunchi, bate mătănii, cu fruntea până lângă dușumele; câteodată glasul i se ridică plângător: „Și ne isbăvește Doamne, pe noi păcătoșii!...“

Ploaia repede - un potop—plescăie în ferești; geamurile sbârnâie ca niște darabane, acoperământul duruie ca bătut cu pietre. La fiecare clipă norul de păcură licărește într'o flacără scurtă, tăioasă. Uneori svâcnește o lumină orbitoare și sforile de foc șerpuesc în aer ca niște șfichiuri.

Inima coanei Bălașa se strânge, simte că se înecă; cuvintele rugăciunii i se sfarmă

www.digibuc.ro

în gură; dar în minte le are întregi, la locul lor, ca aşezate de o mână ce le-a îngrijit îndelung, „Şi nu lua în samă Doamne, faptele noastre!...“

Şfichiurile de foc şerpuesc grăbite, din ce în ce mai sclipitoare. Vuete străine auzului umplu aerul: par'că s'ar vărsa pe pământ comori întregi de bani sunători, alte ori par'că ar năvăli piepturile unor ape mânioase ce-ar voi să năruiască totul.

In mintea coanei Bălaşa rugăciunea se măcina într'una: „Că mari sunt greşelile noastre!“

Deodată văzduhul se despică, trăsnetul cade vâjâind, ca un paloş de argint ce s'ar fi sfărâmat în mii de bucăţi, din pieptul rănit al pământului ce-şi cutremură temeliile.

Coana Bălaşa cade cu fruntea la pământ, inima i se face ghem, rugăciunea i se frânge, nu-i rămâne decât cuvântul: „Doamne“ pe care în spaima grozavă ce-a cuprins-o, îl spune repede una după alta în gând. Conul Vasile cade şi dânsul în genunchi, rămânând îndelung lângă coana Bălaşa.....

Târziu furtuna s'a mai domolit.

De după uşă se aude, ca un scâncet, miorlaitul rugător al mâţii.

www.digibuc.ro

IN AJUNUL CRĂCIUNULUI

Cum scăpase paharul din mână nu-şi putea da seamă. Il luase plin cu apă, să bea; dar degetele lui slăbite se vede că nu-l putuse ţine, îi lunecă din mână şi se sfărmă de podele în mii de aşchii sticloase. Nepoata Elenuţa auzind vuetul din a treia odaie, veni ca o furtună:

— Aşa, iar îmi strici lucrurile! pentru asta te ţiu, pentru asta te hrănesc? Să eşi, să fugi din casa mea, netrebnicule!

Batrânul însa ramase pironit locului, cu ochii ţintiţi la sfarâmăturile de sticlă.

Glasul răsări mai ascuţit, mai furios:

Şi pumnii mici, dar repezi, cădeau ca o grindină pe spatele batrânului, care o lua, speriat spre uşă:

— Iartă-mă fetiţă.

— Nu te ert, fugi... sa nu-mi mai vii, nu... să nu te mai văd.

Furioasă ca batrânul merge prea încet, îl

www.digibuc.ro

îmbrâncea dânsa spre uşă. Glasul slab se auzi jalnic:

— Iarta-ma, fetiţă, ma duc, n'o sa mă mai întorc, numai iartă-mă.

Bătrânul se trezi afară, buimăcit, în pragul bucătăriei. Se duse de-şi luă bocceluţa cu mărunţişuri şi tabacherea, şi zgribulit o luă de după casa şi eşi pe portiţă, deschizând-o încet, să nu scârţie. In urma lui străbatu schelălăitul unui câne, şi-n aceeaşi vreme uşa dela sală se deschise, şi glasul ascuţit taie liniştea uliţei:

— Ia-ţi şi javra; plecaţi amândoi

Căţelusul se asvârli cu desnadejde printr'o ruptură a parmaclâculuí, ce-i slujia la vreme de nevoie, şi veni scâncind lângă stăpânul ce-l uitase.

Uşa se închise în în zănganitul geamlâculuí, şi bătrânul rămase în mijlocu uliţei tăcute şi întunecoase. Ningea, fulgii se scoboarau uşori, de-abea se zăreau, dar le simţia lunecarea rece pe obraz. In cotro sa apuce? La cine? Se întoarse: departe, înspre barieră, ochiul de lumina al unui felinar clipea somnoros. Intr'acolo, în spre singurătate. O luă încet pe drumul moale în care gheata i se afunda. Şi se trezi în dreptul grădinei publice, se aşează pe bancă; Brân-

www.digibuc.ro

duş se încolăci la picioarele lui, rămânând amândoi supt cernerea din ce în ce mai deasă a ninsoarei...

...Grigore Lupu trăise o viaţă întreagă de neliniştite, de muncă, şi de neînţelegere cu o fiinţă care nu-l iubise nici odată. Pricepuse aceasta a doua zi după cununie; a doua zi şi încă prea târziu! Cum şi-ar mai fi amintit copilăria, cei câţiva ani de mulţumire, ascunşi sub greutatea celor cinci-zeci de trudă! Muncia, nevasta cheltuea; strângea, dânsa risipea,—risipă şi în faptă, şi în vorbă. Vai, glasul acela ascuţit ce-i destrămase auzul; Şi când a murit şi dânsa, îi murise şi puterea. Bătrân, aproape sărac, ce-i rămăsese de făcut? Copil n'avea; fratele şi sora îi murise. Luă binişor cele câteva părăluţe ţinute ascunse, şi le puse în mâna nopoatei:

— „Iată, ţi le dau ţie toate, tot ce am. Ia şi lucruşoarele. Numai să-mi dai un colţ de odihnă în casa ta. Eşti văduvă, nici tu n'ai pe nimeni, ţi-oiu fi eu tată".

Au trecut doi ani într'o linişte senină—anii cei mai frumoşi din viaţa lui. Ce fericit era, când se ducea seara la şocală să-şi aducă nepoţeii, cei doi băeţei care-l iubeau şi-i ascultau poveştile. Le purta şi geanta cu cărţi. Par'că mai întinerise. Şi nu cerea nimic;

www.digibuc.ro

în toată casa prindea un colţ de odae şi altul de masă. Mânca puţin, să aibă mai mult băeţii ; se scula dimineaţa să pregătească ceaiui sau cafeaua băeţilor ; se culca târziu ca să adoarmă cu poveştile lui, băeţii.

In pacea aceasta trăise numai doi ani. Dar bătrâneţea îşi are, pentru cei ce o privesc, neplăcerile ei. Cât de sgâriat răsună tusea uni bătrân, şi cum îţi aduce, Doamne, aminte că va veni şi pentru tine vremea horcăelilor obosite, înfundate, eşite ca dintr'un mormânt! Şi mucul ţigării mototolite între degetele îngălbenite şi slabe, cum îşi împrăştie rotocoalele de fum ce ţi înneacă sufletut! Nepoatei i se părea acuma că bătrânul îi ia din tinereţe, că fumul ţigărilor lui îi fură din frăgezime. La fiecare clipă, vaete şi suspine. Nu, se săturase. Cine-l pusese să-i dea banii! Dar nici pentru câţiva gologani n'avea să se chinuească toată viaţa, n'avea să'şi închidă aerul odailor şi să stirbească din sănătatea copiilor ei.

In curând nu-l mai putu răbda : tot ce făcea dânsul ei i se părea că face rău, că răul îl făptueşte într'adins. Cuvintele grele nu ţinuse vreme lungă, se schimbară repede în ocări ; din odaia unde dormia, îi mutase patul în sală, din sală în săliţa de din dos,

www.digibuc.ro

şi în urmă în bucătarie. La bucătărie să fumeze, la bucătărie să manânce; într'o zi a trebuit să care apă; şi de atunci a purtat într'una cofele dela bucătărie la fântână. Norocul îl păştea: sparse o farfurie, şi întâiaş dată luă o palma. S'a dus şi a umblat uliţele era în toiul verei, două zile, şi într'o spre seară l'au găsit băeţii şi l'au adus înapoi acasă. In urmă a mâncat multe bătăi, de multe ori a pornit să nu se mai întoarcă. Dar dorul de copii l-a adus; de dragul lor îndura toate. De data asta încă, s'a sfârşit: decât sa se întoarcă, mai bine va cere de pomană, va dormi sub garduri. Atâta cruzime îi rănise sufletul. Să fie aruncat ca un cerşetor afară, în ajunul Crăciunului!...

Un gemăt înaduşit al cânelui îl smulse din gândurile triste; simţi o răceală umedă care-i intra în trup. Se scală, îşi scutură de pe umeri stratul de ninsoare, şi porni înapoi.

— Hai Brânduş!

Căţelul rebegit se luă pe urma stăpânului său. Străbătură iar uliţa pustie, acoperită de aşternutul vătuit al omătului moale. Ajunsere iarăşi în dreptul casei; la poartă, bătrânul se opri. Incă o umilire, şi ar fi găsit patul de scânduri subt adăpostul pareţilor calzi, aburiţi de plită. Cânele îşi ridică spre el

www.digibuc.ro

capul, par'ca l-ar fi rugat, l-ar fi sfătuit: „hai, stapâne, nu-i întâiaş data". Pe bătrân îl apuca tusea. îşi duse mâna la gura, şi porni înainte fara să-şi asculte îndemnul sufletului.

Uliţele începură sá fie din ce în ce mai luminate. In dreptul felinarilor fulgii lunecau cu sclipiri de argint, şi caderea ninsorii avea ceva din foşnetul unei rochi de mătase purtată pe un covor. Oamenii grăbiţi, cu legături în mâini, cu priviri bucuroase se strecurau nerábdători sa ajunga pe la casele lor. Şi din când tremura, ca un clinchet de clopoţel, glasul uni copilaş ce cânta „Florile dalbe". Din ce în ce cântecul vestitorilor se împletea într'o armonie dulce, venită de aiurea. şi ninsoarea par'că se prefăcea într'o cădere de flori albe, calde, atât de calde şi mirositoare! Batrânul nu mai simţea frigul; omătul de pe umeri îl înfăşura ca un guler de blană; obrazul i se înviorase. Cu glasul schimbat vorbi cânelui; „Haidem, Brânduş, haidem!"

Dar iată de odata simte că-l înăduşe nu ştiu ce, că i se ridicică un nod în gât care-l înneacă; se opri locului, stătu câteva clipe, şi toata căldura aceea din piept, tot naduful îi năvali în faţa topindu-se, prin ochi, în doua lacrimi ferbinţi, ce-i lunecară re-

www.digibuc.ro

pede pe faţă. Şi se trezi plângând la auzul cântecului duios alglasurilor melodioase, ce-i amintea de nepoţeii lui. Un dor desnădăjduit îl cuprinse, un dor neîmpacat, care-ţi întoarce paşii de ori-unde, care-ţi înmoaie sufletul şi-ţi omoară voinţa. Şi se întoarse. Căţelul o luă bucuros înainte: batrânul, suspinând, în urmă.

In dreptul casei se opri, apoi împinse binişor portiţa; scârţâitul balamalelor răsună ca un şuer. Inima bătrânului svâcni. Uşa dela sală se deschise îndată. Ochii nepoatei îl pironiră locului:

— Ma miram sa nu te întorci!

Batrânul făcu un pas înapoi. In aceiaşi vreme la spatele nepoatei se auziră câteva şoapte, rugămintea unui copil. Glasul răstit de adineaori se îmblânzi ca prin farmec:

— Haide, intră!

Bătrânul trecu pragul, şi rămase lângă uşa, îngânând câteva cuvinte de mulţumire ce eşeau ca nişte suspine. Nepoata se uita la dânsul, şi-i văzu ochii întorşi spre copii. Şi atunci, prin acea scaparare de-o clipa care te face să pricepi ceeace atâta vreme îţi fusese cu totul ascuns, mama înţelese că bătrânul se întorsese pentru copii, că pentru dânşii îi suferise palmele şi pumnii, că nu-

www.digibuc.ro

mai pentru ei răbdase totul, că lor le dase sufletul lui stins de suferință, și că-i iubea poate mai mult chiar decât dânsa.

Femeia se lăsa cuprinsă de mila și de o adâncă parere de rău:

— Haide în sufragerie... Așa... Scoate-ți surtucul; na-ți șalul meu,.. Copii, puneți un tacâm să mănânce moșul.

Și 'ntr'un avânt de marinime se repezi afară, de unde glasul ei tremurat răsună până înauntru:

— Brânduș, Brânduș!

Îi chema și cânele în casa!

www.digibuc.ro

O AMINTIRE

Deseori întâlneşti oameni ce-ţi pare ca i-ai mai văzut, ca i-ai mai cunoscut de mult, —odata ! O privire, un zâmbet sau un hohot de râs, un cuvânt, înclinarea capului cuiva, ţi-s ştiute. Te întrebi unde si când i-ai cunoscut ? Dar nu-ţi aduci aminte ; porneşti, te iai cu altele, şi deodata, de par'ca sa-l ai dinaintea ochilor, îţi rasare în minte chipul cutaruia care te-a ţinut de atâtea ori în braţe, când erai mic. Câtă asemănare cu cel al omului de astazi ? Tot aşa se uita şi dânsul, par'că tot aşa calca de încet, ca şi cum s'ar fi ferit de ceva. Ce departe în urmă a rămas unul, ce viaţă a dus acela, şi cum o fi traind necunoscutul de care ţi-ai atins astazi mâneca hainei ! Cine ţi-ar putea spune dacă privirea aceea de om ce şi-a şters chiar atunci lacrimile, daca mersul acela traganat, nu le-au schimbat, de cum erau, aceleaşi împrejurari ale vieţei ; dacă şi pentru acesta

www.digibuc.ro

n'ar fi trebuit să scape din pieptul tău un suspin!

Aşa, când am văzut astăzi, trecând pe strada, femeea înalta, cu ochii sticloşi ca două oţele, cu părul negru cu obrazul supt şi buzele subţiri, ce pareau întinse într'un zâmbet, care rar trebue să fi fluturat pe ele, am rămas locului de m'am uitat ca dupa cineva iubit. Din întunericul amintirii însa nimic nu străfulgera. De odata, spre seară, intr'o sclipire repede, ca de chibrit, mi s'a ivit chipul mătuşei Maria. Ce asemanare de să te cutremuri! Caci de unele întâmplari ale copilariei te 'nfiori mult mai târziu, când amintirea celor ce ai vazut şi ţi s'au spus despre cineva, cu judecata de acuma, îţi dau adevarata înfaţişare a celor ce s'a petrecut.

Nici odata nu ma gândisem la moartea matuşei Maria; poate nici nu m'aşi fi gândit vre-odată dacá nu întâlneam pe aceea care ii semana mai bine ca o soră.

Să fi avut vreo şapte ani când am văzut-o dându-şi sufletul, şi vreo cincisprezece, când, ce nu înţelesem atunci, mi le-a povestit, cu un glas ca de rugaciune, mama.

Mătuşa Maria se îmbolnăvise; dânsa care nu ştia ce-i guturaiul! A luptat, nu s'a pus

www.digibuc.ro

în pat, cutreera ca şi mai înainte ograda, casa, prin cele opt odăi ale ei. Se îmbolnăvise într'o Joi. Duminică s'a dus, ca de obicei, la vie, mânând singură caii, s'a întors pe o ploae grozavă şi a doua zi nu s'a mai putut scula din pat. Un junghiu ascuţit îi tăia răsuflarea; când m'am dus să-i sărut mâna, cum făceam în fiecare dimineaţă, era aprinsă la faţă şi mâna ei mi-a fript buzele. M'a alintat pe cap, apoi a strigat pe mama, şi s'a ridicat între perne. Ca şi altă dată, a tras saltarul, a scos o pară zăhărită şi, ţinând-o de codiţa, mi-a dat sa muşc din-tr'ânsa până am mâncat-o. O tuse seacă o înnecă, îşi duse mâna la piept, şi, după ce se linişti, spuse mamei, cu glasul ascuţit:

— Telegrafiază barbatului tău, căci mi-e rau.

A doua zi veni tata care era dus de acasă, după nişte afaceri. Veni şi doctorul: şi am înţeles că mătuşei îi era rau de tot. In ziua aceea n'am văzut'o. Tocmai a treia zi, seara târziu, am zărit pe preotul Agapie ca vine, că apoi se duc toţi în odaia mătuşei.

Nimeni nu se mai gândea la mine, m'am strecurat şi eu de am ramas mai lângă sobă, după un jâlţ. Erau cu toţii şi m'am mirat când am văzut pe moşul Gheorghe, fratele

www.digibuc.ro

mătușei. De multă vreme nu mai calcase pragul nostru.

Mătușa Maria stătea ridicată între perne, cu ochii închiși. Tata s'a apropiat de dânsa, s'a așezat pe marginea patului și i-a vorbit ceva, încet. Mătușa a tresărit, a dat cu mâna în aer și-a răspuns gâfâind:

— Nu; nici odată!

— Dacă ții la noi!

— Voi știți ca vă iubesc, dar nu pot... nu pot nici chiar acum... când... mă duc...

Apoi se plecă puțin și adăogă tare:

— Sa nu'l văd în ochi.

Un scâncet încet ca de copil, îmi întoarse capul: moșul plângea.

Atunci se apropie și părintele Agapie, îi vorbi și dânsul încet, iar mama se plecă și-i sărută mâna: mătușa tăcea. Pe urma am auzit glasul mamei:

— Dacă ții la Vasilică!

La mine!

Mătușa tresări deschise ochii mari-mari, ca și cum m'ar fi căutat, se luptă puțin cu un gând ce o muncea, apoi spuse:

— Bine... unde-i?

Tata luă pe moșul de mână, și-l duse lângă pat. Moșul se plecă, dar mătușa Maria îi strigă tare:

www.digibuc.ro

— Nu aşa; în genunchi!

Plângând în hohote moşul îngenunchia, bolnava îi întinse mâna. Plângeau cu toţi. Matuşa a spus câteva cuvinte pe cari nu le-am auzit.

Mama mi-a povestit mai târziu că fratele, într'o clipa de furie, ridicase mâna asupra surorei sale.

Apoi preotul a început sa citească şi toata vremea toţi au stat în genunchi; moşul cu fruntea rezemată de marginea patului.

După aceea mătuşa s'a împărtăşit şi ceilalţi s'au aşezat jos, tăcuţi.

Tata se ridică într'un rând, îndrepta mucul la candela caci bolnava nu suferea lampa, apoi se duse lângă pat:

— Vrei sa-ţi ajut sa te culci? o întreba.

— Inca nu raspunse dânsa.

Şi într'un târziu, glasul ei rasună:

— Ce mai faci, părinte?

Preotul se înălţă în scaun, şi neaşteptându-se, nu ştiu ce să raspunda, îngaima:

— Mă îngreuiez pe fiecare zi, coana Marie!

Matuşa îi răspunse, ca şi cum l'ar fi dojenit:

— Sfinţia ta manâncă prea mult!

Apoi tacură.

www.digibuc.ro

Dupa vreo câteva clipe matuşa spuse din nou:

— Ajutaţi-ma să má culc.

Mama şi cu tata îi aşezara pernele supt cap; şi clipa aceasta o ţin minte ca şi cum văd încă ce s'a petrecut în ea: preotul dormita, tata rămase în picioare, lângă fereastră, moşul într'un jalţ la picioarele patului şi mama pe pat, lângă mătuşa, pe care nu o zăream.

Afară începuse să plouă, cu răpăeli în geamuri.

Din când în când fulgera, ştergând lumina roşiatică a candelei şi scăldând ca într'o apă limpede odaia. Eu văzând că nimeni nu-mi zice nimica, m'am dus pe o canapea.

Deodata mătuşa tuşi, c'un horcăit, apoi i-am auzit bine glasul spunând tatei:

— Intoarce ceasornicul... c'a stat.

Tata se deslipi de lângă fereastră şi întoarse ceasul, care ţârâi, o cligă, ca un greer.

Apoi cât o fi trecut nu ştiu, ceasornicul celalt din păretelă odăei de alături, începu să bată rar.

In clipa asta matuşa a vrut să se scoale, toţi au alergat; am vazut un sbucium, o svârcolire şi un suspin lung îmi lovi auzul. Preotul se sculă şi el, apoi tata luă pe mama şi o aduse binişor pe canapea. Mama mă

www.digibuc.ro

văzu, şi fără să-şi dea seama, pe semne, se pleca peste faţa mea şi o lacrimă îmi stropi obrazul.

Dar tata m'a ridicat repede; m'au pus în pat şi iarăşi s'a făcut linişte. Intr'un târziu am auzit uruitul unei trăsuri, apoi glasuri pe sală şi un ţipăt. Sosise dela ţară sora mătuşei. In urmă, până la patul meu nu mai străbătu decât bubuitul înăbuşit al tunetului.

---

www.digibuc.ro

PE MALUL SIRETULUI

(INSEMNĂRI)

Soarele, roş ca jăratecul, lunecă încet pe adâncul zării. Un vânt căldicel mişcă plopii, împreunându-le şoaptele într'un murmur tainic.

Siretul curge domol, cotindu-şi apele când într'o parte când într'alta, căutând par'că să găsească mai repede răcoarea luncei din Mirceşti. In faţă malul e înalt şi mâncat de şuvoaie; iar din pământul lui cleios, vârstat de dungi galbene şi negre, rădăcinile sălciilor se scoboară despletite în jos spre apă. Valurile tulburi vin rostogolindu-se, alungând la vale nişte mănunchiuri de lozii, svârlite de câţiva flăcăi, mai în susul apei, ca să facă în ciudă dela vre-o trei fete. Fetele strigă la morar, cât le ia gura, să prindă mănunchiurile de pe apă, iar flăcaii râd şi-i fac semne cu pălăriile, să-şi caute de treabă. Morarul însă, un moşneag glumeţ, vrea să împace pe toţi; trece grabit puntea îngustă,

www.digibuc.ro

suie în moară, şi sare de cealaltă parte în luntre. Sprijina vânjos lopata în jgheab, şi când şi face vânt, trece ca o săgeată de-a curmezişul mai în celalt mal, iar loziile îşi văd de drum înainte. Morarul, şiret, vâsleşte în dreapta, întoarce luntrea, şi o priponeşte cu lopata afundată în mal. Apoi îşi dă căciula pe ceafă, şi se face că fluera a paguba.

Fetele înţeleg şi unde nu prinde să răsune lunca Şcheii de ocările lor! Mai la urmă îşi aduc, se vede, aminte de casă, şi-o iau prin pădurice.

Flăcaii le chiuie cât le chiuie, apoi se desbraca, şi trec râul dincoace, cu straiele în mâni, deasupra capului.

. . . . . .

Lumina se stinge cu încetul. Lunca par'că vrea sa doarma. Moara tresaltă la fiecare val; par'că răsufla. Roata i se învârteşte mereu, ridicând, cu fiecare cupă, o ploaie de picaturi ce cad apoi ca o perdea stravezie,

Mă duc mai în susul malului. Soarele s'a ascuns pe jumătate. In faţa lui o pată neagra, nemişcată. Un nor? Pun mâna deasupra ochilor şi privesc îndelung.

— „Acela-i Ceahlăul!“ îmi strigă morarul

www.digibuc.ro

ce-mi urmărise mişcările. Trebue sa mai fi văzut el pe vre-unul înşelându-se.

Ma uit mut la pala aceea care tocmai acum înţeleg că e mai temeinică de cât norii trecători!

. . . . . .

Siretul curge mai întunecat. Un ţipat prelung ca un copil ce plânge, un fâlfâit de aripi, şi o pasăre mare, cu gâtul întins a drum, îşi ia greoiu sborul: e un bâtlan. Merge să'nopteze în lunca din Mirceşti, printre sălciile căreia stau singuratici, cu gâtul cufundat în pene, cătând c'un ochiu spre cer! Pe mal, morarul şi-a aprins focul sa-şi facă mămăligă. Flăcările încep să arunce licăriri slabe pe peretele de scânduri ale colibei, mutată acolo sus acum vre-o zece ani de şuvoaele Siretului; moşneagul a lăsat-o unde o dusese apele.

— „Dacă o vre Siretu, m'o muta şi mai sus: îi deajuns că-s lângă dânsul!“ îmi zise el râzând.

Incep să sui cărarea spre sat. In deal, Şcheia cu casele boereşti; în mijlocul parcului cu plopi înalţi, acoperişul se arată ca un cuib între ramuri. Un stol de prigorii se învâr-

www.digibuc.ro

tesc mereu pe deasupra, ciripind ascuţit.

Mai arunc o privire înapoi. Ceahlăul tot se mai zăreşte, par'că se înalţă ca să coprindă mai bine cu paza lui, somnul Moldovei, pe care o veghează de când lumea!

www.digibuc.ro

LOCUL TAINIC

LUI I. DRAGOSLAV

Nici nu mă scoborâsem bine din docar, şi slujnica îmi întinse scrisoarea ta. Am citit-o îndată, dorind să ştiu unde eşti. Mi-am deshămat calul, obiceiul meu, şi iată-mă-s lângă masă, la lumina lămpii să-ţi răspund. Mă întrebi cum îmi trec vremea? Urâtul mă goneşte dintr'un loc într'altul. Şi în fiecare seară când mă 'ntorc, mă trezesc mai singur, mai de prisos în casa aceasta, în care, lucru ciudat, — s'ar părea că sufletul sunt eu. Viaţa mea e aceiaşi. Lucruri însemnate nu încap în ea. Veşnic îndoieli şi păreri de rău. Ce să-ţi scriu? Să-ţi povestesc doar preumblarea mea de astăzi.

Eşisem din sat. Făcusem câteva ceasuri într'una fără să odihnesc de fel calul. Soarele apunea. Mă hotărîi să mă opresc puţin, subt umbra largă a celor doui stejari de pe malul

www.digibuc.ro

râului ce curgea în stânga mea. Am lăsat drumul şi am luat-o deadreptul până acolo. Am deshamat calul, l-am priponit să pască, apoi m'am întins pe învălişul moale al pământului, ca pe o saltea de puf. Nici nu mă aşezai bine, când auzii un foşnet în iarbă. M'am ridicat. Deabia acum băgam de seamă că, mai încolo, sta jos, cu spatele la mine, o fetişcană. Păzea un ied ce smulgea din iarba fragedă. Fata părea că nu mă simţise. Am cautat să intru în vorbă:

— „Fată hăi, nu mi-oiu găsi beleaua cu cineva c'am dat calul în iarbă?" Imi răspunse fără să se întoarcă:

— De ce n'ai întrebat mai înainte de a-l deshăma?

Pesemne n'avea gust de vorbă. Eu nu mă lăsai:

— Cum se cheamă satul ista, fetico?

După câteva clipe fata răspunse pe după umăr:

— Da ce 'mneata umbli în bobote: *Neştiuţii*, îi zice.

— Iţi baţi joc de oameni, răspunsei supărat. Şi am adăogat încet, pentru mine: „A dracului fată!"

Ea întoarse capul, mă privi, apoi începu să râdă. Avea părul bălaiu, ochii mari al-

www.digibuc.ro

baştrii, gura mica, dinţi albi strălucitori, strânşi unii lângă alţii. După ce mă lăsa puţin să o privesc, îmi întoarse iarăşi spatele şi mi vorbi:

— Numai vântul îşi bate joc de oameni, domnişorule!

— Vântul, de ce?

— Pentru că fură vorbele de pe buzele unuia şi le duce la urechia celuilalt.

Mă auzise hoţoaica.

Tăcurăm amândoi. Cazui pe gânduri.

Fata asta îmi reamintea toata copilaria mea. Râsul, vorbele ei, le cunoşteam. Le auzisem la fetele din satul nostru, când întârziam şi eu în luncile de pe malul Dâmboviţei.

Cum mă gândeam astfel, auzii nişte paşi. M'am întors; pe lângă mal, trecea sprintenă o fată. Nu mult în urmă, trecu şi un flăcau sdravăn, cu o greblă pe umăr. Băetanul parea că se grăbeşte.

— Aceea-i fata notarului dela noi din sat, îmi spuse, fără să întreb, fetişcana cu iedul.

Şi urmă să-mi destăinue:

— El îi bădiţa Vasile. Se duce după leliţa Catrina.

Apoi întinse mâna, prinse iedul, îl trase

www.digibuc.ro

şi-l luă de după gât, plecă pe umăr capul, şi adăugă cu glas uşor:

— Satul zice că s'au dat amândoi în dragoste.

Pe urmă, îmi arătă:

— Se întâlnesc acolo, în pădurice.

M'am uitat. Nu departe, la o cotitură a râului, se înălţa deodată, un amestec sălbatec de erburi, tufani şi copaci. Pe adâncul rumen al cerului, desişul întunecat se deslueşa cu o frumuseţe rară.

Privind într'acolo îmi adusei aminte că la capătul satului meu lângă un cot al Dâmboviţei, era o pădurice ca aceasta. Pe margini, erburile creşteau înalte, dese ca peria; copăcei încărcaţi de porumbele o înconjurau ca un gard. Mesteacănii îşi aveau deasupra ramurile încleştate, ca şi cum s'ar fi îmbrăţişat. Iar vântul ducea până departe, dela dânsa, miros de burueni sălbatice.

Şi de abia acum îmi dam seama că în pădurica aceea nu călcasem niciodată. Nu cred să fi rămas părticică dimprejurul satului meu, pe care să nu fi rătăcit. Şi acolo n'am călcat!

Mă oprea frica de clocotul mai puternic al apei, la cot? Mă înspăimânta desimea aproape de nepătruns? Ce s'o fi petrecut

www.digibuc.ro

acolo, între mănunchiul de copaci ? Desişul acela a rămas pentru mine un loc tainic.

Fetişcana se ridică deodata, alergă lângă mine, se puse în genuchi şi-mi arătă repede :

— Vezi-i ? Au intrat amândoi în luncă.

Apoi vroi să plece. Atunci, fără voia mea, am întins braţul, am cuprins'o după gât şi am sărutat-o. Dânsa nu s'a împotrivit, dar în clipa aceea de îmbinare a buzelor, mi s'a părut că mă zăresc în ochii ei. Şi mi s'a părut că-s altul, îmbătrânit, schimbat. Mi-am deslipit gura de buzele tinere ; iar fata a fugit iute la locul ei.

Departe, cei doi îndrăgostiţi se perdeau între copaci.

Am mai stat puţin, tulburat, şi am plecat...

Ei ! am iubit şi eu cândva o fată din sa, tul nostru. Şi nu i-am spus-o nici odată ; ştiam că-şi dase inima altuia. Cu toate aceste fata aceea a fost singura şi marea mea dragoste.

Sfârşesc puindu-ţi întrebarea, care în clipa aceasta îmi răscoleşte sufletul :

— Oare nu s'or fi întâlnit *ei*, tocmai acolo, acolo în locul tainic, unde n'am călcat nici odată în viaţa mea? Dar tu o să-mi poţi răspunde, ca să-mi împaci sufletul ?

www.digibuc.ro

LA CULES DE VII

(Scene din viaţa boerilor moldoveni)

LUI G. ORLEANU

Boerul Ioan Corbu dase, într'adins, poruncă să se lase butucii din dealul viei, — cei cu poama busuioacă, ruginie, cu bobiţele ca hurmuzul, şi ceilalţi cu poamă coarna, neagră cum e păcura – ca dumnealui şi cu poftiţii dumisale să-i culeagă, şi să-i ducă singuri, în coşărci, la teascuri.

In dimineaţa aceasta de Septembrie, odată cu răsăritul soarelui, caleştele, când singuratice, când întâlnindu-se câte două, intrau pe rând, cotind din şleahul cel mare la stânga, pe sub poarta înaltă, cu foişor şi cu hulubărie în vârf.

Din privazul porţii se vedeau, în fundul aleei de aguzi bătrâni, cu trunchiurile încolăcite ca nişte şerpi grozavi, căsuţele cu două rânduri, mici şi albe cum e laptele, în această dimineaţa în care pe jos toamna aurise frunzele şi miriştile, iar sus, pe întinsul albastru, însemna şirurile frânte ale cocoarelor ce se călătoreau.

Aşa au venit, unii după alţii: Conul Toader Buhtea, cu soţia; Conul Gavrilaş Pară, cu cucoana Anica; bătăliosul boer

www.digibuc.ro

Furtună, cu blânda coană Mândiţa; veşnic cu gândul într'aiurea boer Macarie, cu jumătatea dumisale, coana Savasta; călătoritul bătrân Ionică Rodan cu soţia sa Marghioala. Iar din trăsura tânărului Vasile Burcuş, de a căruia bogăţie se dusese vestea, se scoborâ şi doctorul Franţ, sgribulit şi îmbătrânit cu totul.

La sfârşitul sfârşitului, când se pregăteau cu toţii să se ridice în vie, intră un poştalion, în chiuitul surugiilor, şi 'n lătratul copoilor ce se ţineau, cu limbile scoase, de colbul roţilor. Venia boerul Lupu,—*lup* însă care, dobora ursul trup la trup, numai cu braţele.

Când poştalionul se opri la scară, boerul Lupu luă pistolul din burduful trăsurii, şi slobozi în sus două focuri, apoi se scoborâ. De jos, de lângă scări, mai s'ajungă cu umărul mijlocul surugiului călare, atâta era de spătos şi falnic.

— Aşa se soseşte la cules de vii, zise dânsul. Vivat!

„Vivat!“ răspunseră boerii din cerdac.

„Să trăeşti Lupule! „Să'ţi ucizi numele de sute de ori“. „Să ne mănânci câţi mai mulţi miei fripţi“, răsunară glumele care mai de care.

Boerul Corbu, cu soţia sa Ileana şi cu fiica dumisale Despina, îi eşise întru întâm-

www.digibuc.ro

pinare, ca gazde ce ereau. Dar Lupu, când sui cea din urmă scară, rămase cu capu deasupra pervazului de sus al uşei:

— „Ce-i de făcut, Corbule?" întrebă râzând voinicul.

— „Pleacă-ţi capul creştine şi intră. Bre, bre, ce namilă de om!

— „Apoi să-l plec... pentru prieteni, numai pentru ei, auziţi voi?" Şi ochii boerului se rotiră straşnic, fulgerând ca şi cum ar fi căutat o faţă străină, o faţă de „leah", cum obişnuia să numească pe toţi acei ce nu-i avea la inimă.

Apoi a deschis pumnul şi a strâns înmâna-i lată mânile prietenilor, câte două, două.

— „Să pornim", zise boerul Corbu.

Şi scoborâră scările cu toţii.

Boerii se ridicară în şirag, cu cucoanele, pe cărarusa mărginită încă de romaniţa înaltă, mare în floare cât gălbănuşul. Un vânticel uşor, aburia, mişcând mai în susul cărărei, rugurile de mure, scoţând un fâşiit sgâriitor din frunzele dinţate, înşirate pe viţele cu ace subţiri, ascuţite, în care rodul negru şi acoperite de brumă, se înţepa, lăsând să rasară picături roşii ca de sânge.

Coana Catinca Buhtea, strigă veselă, bătând din palme:

— „Mure! Toadere! uite cum stau murele

www.digibuc.ro

grămezi, unele lângă altele, aşa-s de multe".

Mure, mure! strigară toate femeile, pe rând. Dar boerul Furtună văzând că nevestele dumnealor uitasera de culesul viei, spuse:

— „Ştiţi una? Eu mă gândesc să le lăsăm să culeaga murele, noi mergem la poama. Tu ce zici, Corbule?

Boerii râseră; fiica boerului Furtună veni lângă el, şi-i zise cu glas mâhnit:

— „Ei tată, se poate să ne faci de ruşine?"

— „De, draga tatei, omul ne-a chemat să culegem poamă".

— „Ei, haideţi, haideţi; Furtuna ista-i totdeauna gata la bătălie", zise Lupu.

Când ajunseră în vârful viei, Corbu îi împărţi: fiecare pereche pe atâţia butuci. Tăranii din sat, culegătorii obişnuiţi, adusera coşărcile noi. Boerii le luara, şi se împraştiară printre butucii mari cu frunzele late, pătate de toamnă, că păreau suflate cu aur. In umbra lor, supt bolţile întunecate, struguri spânzurau încărcaţi cu bobiţele ruginite sau cele negre, mari cât degetarul, peste care bruma dimineţii lăsase ca o ceaţă subţire, ca o poşghiţă de ghiaţă

Singur doctorul Franţ, prea şubred, rămase la umbră, supt un copac, să citească.

www.digibuc.ro

Culegătorii mai nu se vedeau ; numai boerul Lupu, care culegea împreună cu Corbu nu putuse încă să se facă ascuns pe de-antregul : când, se pleca să rupă strugurile, când se ridica din nou ; capul lui flutura pe deasupra viei, ca o pasăre ce vroia să-şi iee sborul, apoi iar se lasă către pământ. Glasurile răsăreau când groase, când subţiri, dulcege, mirate de frumuseţea roadei. Din când în când păsări speriate sburau cu fâlfâiri uşoare, şi grăbite, ciripind ascuţit ca să dea de veste şi altora. Vântul se strecura par'că fricos printre butuci, de abia mişcând frunzele, descoperind culegătorilor strugurii ce erau mai dosiţi. Iar departe, de dincolo de vale, de pe coastă, o pădurice de plopi şoptea tainic, tremurându-şi frunza în bătaia argintată a soarelui.

Glasul boerului Lupu răsună.

— Cine o lăsa un strugur, cu un galben o să-l plătească ; auziţi boeri şi cucoane ?

— „Auzit, auzit", raspunseră dânşii.

Dar Lupu urmă :

— „Ştiţi ce-am vrut să zic. Adică fiecare să uite un strugure pe butuc, şi un galben în mâna celorlanţi culegători, cărora le-am luat ziua. Auzit-aţi boeri şi cucoane ?"

Din vale şi de pe coastă, nişte plugari ridicaseră capul, crezând că strigase la dânşii.

www.digibuc.ro

— „Auzit, Lupule. S'ar putea altfel?“ răspunse boerul Furtună.

— „Nici că-i vorbă, păi cum altfel“, se ridică în vârful picioarelor coana Marghioala să zărească pe boerul Lupu, dar era prea mică, rămase cu privirea înnecată în frunzişul viei.

— „Lupule, eu cred, zise Corbu, să se fi umplut un rând de coşărci. Ia întreabă tu“.

Boerul Lupu îşi înălţă trupul şi întrebă:

— „Gata un rând de coşărci?“.

— „Gata, gata“, răspunseră cu toţii.

— „Atunci la cărare cu ele, şi la teasc haideţi, până oiu bate a treia oară din palme“.

Boerul ridică în sus braţele de-i căzu mânecile spre umăr, apoi pocni mânile de trei ori. Şi îndată viea începu să fâşie, viţele se dedeau la oparte, şi culegătorii, perechi perechi, ţinând coşărcile de mânere, eşiră la luminiş, în cărare.

Corbul îi rândui.

— „Furtună, treci cu coana Mândiţa înainte, aşa, pe urmă tu Pară; hai Toadere, rămâi al treilea, ei, staţi împreună, aici, zise apoi cu un zâmbet duios, uitându-se la fica dumisale care culesese cu Burcuş.

Toţi se înşirară perechi, perechi.

— „Eu cu Lupu la coadă, să vă păzim.

www.digibuc.ro

Lupu se uită de-alungul şirului şi spuse:

— „Bre! Ce vra să zică femeea! Tot slabă, n'ai ce să-i faci. Ia te uită, Corbule, la partea stângă a coşărcilor, de abia o ţin manuşiţele dumnealor; o să răstoarne poama".

Coana Sultana auzi:

— „Ia lasă, Lupuşorule; acuma aţi găsit vremea să vă arătaţi şi voi puterea? Na, uite, dacă vrei".

Şi când ridică odată de coşarcă, mai să răstoarne pe fratele dumisale. Toţi începură să râdă cu hohot.

— „Să pornim!"

Dar nici nu făcură zece paşi, şi mirarea se zugrăvi pe feţele tuturor. Din dosul unor piersici, acoperiţi întregi de frunze, se auzi melodia unui cântec ţesut din împreunarea chitarei, a scripcilor, a cobzei şi a clarinetului. Cântecul se repezi, isbucni deodata, înnecând dealul şi valea cu revărsarea voioşiei lui.

Cucoanele nu mai puteau de mulţumire. Boerii începură să *bâzâie*, iar Lupu strigă de două ori: „I-ha, i-ha", de clocoti împrejurimile.

— „Halal să-ţi fie, Corbule!"

— Să ne trăeşti".

Boerul Pară dădu planul:

— Să treacă lăutarii în cap. Hai, Ior-

www.digibuc.ro

dache, treci, colo, în faţa boerului Furtună".

Iordache îşi scoase la iveală capul buhos, în care cei doi ochi străluceau umeziţi de duioşia unei asemenea zile mari; iar după el eşiră ceilalţi lăutari.

— „De-om ajunge pân' la toamnă", Iordache, strigă boerul Lupu!

Şi Iordache începu să *zică* ce-i poruncise boerul. Cobza şi chitara ţineau hangul.

In aşa veselie boerii se scoborâră la teascuri lângă cramă.

Vătaful, cu toţi ceilalţi culegători, le eşiră înnainte, să dee şi dânşii, mână de ajutor.

— „Cei cu „busuioaca" la dreapta; cei cu „coarna" la stânga" spuse Corbu.

Cucoanele îşi suflecară mânicile, coşarcile se vărsară în saci, şi mustul începu să curgă îndată ce boerii învârtiră teascurile: must galben ca aurul topit, de supt cele din dreapta; roşu ca un val de sânge, gros, să-l tai cu cuţitul, de supt cele din stânga. Şi picurarea în căzi a mustului ţinea ca un fel de ison, cântecului lăutarilor.

— „Cu dreptul am putea gusta un păhăruţ", spuse boerul Rodan când isprăviră de tescuit.

Dar vătaful pregătise toate de cu vreme. Paharele se înroşiră sau se auriră de mustul spumos, apoi trecură pe rând în mânile boerilor şi a cucoanelor.

www.digibuc.ro

Lăutarii tăcură, iar boerul Lupu, își înălță capul și așa vorbi, în auzul tuturor celorlalți, prietenului său Corbu:

— „Corbule frate, ne cunoaștem de mici, după cum se cunoscuse și părinții noștri și părinții părinților noștri între ei. Amândoi am luat parte în copilărie, ca și mulți dintre cei de față, la petreceri de felul acesta, chiar în viea asta și în altele, petreceri făcute de cei *bătrâni*. Zilele acelea nimeni nu le-a uitat, și mai cu samă tu nu le-ai uitat, dragul meu, căci ne-ai chemat să le împrospătăm amintirea. Adineoarea, când culegeam tăcuți amândoi, și tu par'că prinseseși o urmă de înrourarea în ochii mei, nu te înșelaseși. Atunci mă gândeam, fraților, la *dânșii*, la cei ce au cules odată! Mă gândeam la ei, Corbule, și-mi ziceam că dacă de undeva, prin lumina limpede și plină de farmec a acestei dimineți de toamna, ne vor fi privind, ție trebuie să-ți mulțumim că adunându-ne, ai dat prilejul ca dânșii să-și vadă copiii și nepoții, urmând aceleași datine care îi înfrățiau pe dânșii. Iți mulțumim, Corbule; să deà Dumnezeu ca restul vieței să-ți fie strălucitor ca dimineața aceasta, iar sângele neamului tău, curat și puternic, ca mustul acestui pahar, pe care eu, cu tot avântul, îl dau peste cap în sănătatea ta. Să trăești".

www.digibuc.ro

— „Vivat, vivat". „Să trăiasca" răspunseră cu toţii şi goliră paharele.

Cucoana Sultana însă, bău paharul numai pe jumătate, apoi îl ridică în sus şi spuse, tare:

— „Să deà Dumnezeu sa jucăm cât mai de grabă la nunta Despinei".

Despina puse capul în piept, iar tânărul Burcuş îşi umplu repede paharul, şi striga, aproape fără voie: „Să deà Dumnezeu!", cu atâta foc, că toţi se uitară, zâmbind mulţumiţi, la dânsul.

Doctorul Franţ, adăugă şi el: „Aşa, aşa" şi înghiţi mustul oţărându-se.

Lăutarii vroiră sa încheie şi ei un „vivat", dar boerul Corbu, puse de se umplură din nou, la toţi, paharele, şi ridicându-l pe al său, se încearcă să vorbească.

Ce o fi trecut atunci prin sufletul său nimeni n'ar putea spune, dar pe ochi i se întinse o pânză subţire de lacrimi, iar cuvintele i se înecară în gât, şi nu putu să şoptească, printre lacrimi, de cât două vorbe:

— Să trăiţi"!

La urmă Corbu îşi veni în fire, şi porunci lăutarilor să cânte. Voea cea bună sosi iar, şi când boerul Lupu strigă: "la drum", cu toţii, perechi, suiră din nou cărarea, printre rugurile de mure, şi florile de romaniţe.

www.digibuc.ro

Culesul începu din nou.

La amiază gustară ceva, în pripă se odihniră câtva, şi începură iarăşi munca...

Soarele pierdùse din puteri, topindu-şi razele, rămânând rumen ca jăratecul potolit de pară, când boerii aduseră cele din urmă coşărci la teascuri.

Apoi iarăşi gustară câte ceva, şi pentruca a doua zi cu toţi trebuiau să meargă la nunta unui nepot a boerului Pară, porunciră să li se înhame caii.

Intăi trecu înainte poştalionul boerului Lupu, care rămase pe scări să-i vadă pe toţi urniţi.

Apoi trase la scară droşca boerului Furtună: coana Măndiţa, obosită peste măsură, se lăsă ridicată ca o pană, de către bărbatul dumisale.

Caii porniră, dar mai încolo se oprira, căci aveau să plece odată cu toţii.

Toader Buhtea îşi înalţă soţia pe pernele caleştei, cu acea prevedere ce ar fi avut-o pentru o floare. Coana Sultana, voinică, îşi împinse fratele mai întâi, apoi se sui şi dânsa în trăsură, caleştile se umplură pe rând, când boerul Lupu băgă de seamă:

— „Staţi, nu-i aşa. Dar pe lăutari îi lăsam? Lăutarii, strigă el, să rămâie la mijlocul şiragului.

www.digibuc.ro

O să mergem la pas, şi dânşii o să ne cânte".

După ce se suiră şi lautarii într'o droşcă, a boerului Corbu, Lupu strigă:

— „Inainte!"

Biciurile surugiilor îşi învârtiră şfichiurile, ca nişte şerpişori, pe deasupra cailor, care strânşi în hăţuri porniră încet. Corbu se sui în poştalionul boerului Lupu, ca să-i petreaca până la poartă. Aici îi aştepta ceva: ţăranii se înşiruiră pe două rânduri, îşi scoase pălariile, şi vătaful eşi din mijlocul lor, şi se apropie de poştalionul unde le era stăpânul. Se coborâră cu toţii, veniră să vadă ce e. Vataful cu glasul tremurat vorbi astfel:

— „Măria ta şi Măriile voastre, cum ne-am arăta şi noi iubirea noastră, dacă nu v'am ruga să beţi, acum la plecare, după cum e datina, câte un păhăruţ din mustul poamei culese de noi".

Atunci flacăii şi fetele luară tablalele pline cu pahare, fetele împărţiră la cucoane, flacăii la boeri.

Boerul Lupu se însufleţi, bău paharele, apoi spuse cu glasul lui puternic:

— „Boerilor şi cucoanelor, pentru că e cel din urmă pahar, am să-l pecetluesc cu un obiceiu a unui bunic al meu. Dânsul după ce bea cel din urmă pahar, făcea astfel:

www.digibuc.ro

Boerul întinse mâna, strânse cele două degete ce ţinea paharul, apoi le depărtă repede, şi cristalul, sunând cu un clopoţel de argint, căzu sfărâmat, în iarbă,

Cucoanele bătură din palme, boerul Corbu îl sărută, biciurile se învârtiră din nou, şi caii porniră.

Corbu rămase în urmă singur să-i privească plecând.

Când trecură dincolo de poartă, opt flăcăi îmbrăcaţi ca de sărbătoare, cu flori de busuioc şi pene de păun la pălăriile înfăşurate în cordele, eşiră călări pe cai mărunţei şi iuţi, înzorzonaţi cu frunzare la căpestre ; şi în pocnete de pistoale se duseră patru în capul trăsurilor, şi patru în coada şirului.

Cucoanele se speriară la început; dar boerul Lupu, în picioare, cu ochii plini de o lumină înflăcărată, părea pregătit să plece la o luptă. Moş Iordache prinse să zică un cântec de haiducie.

Boerii ascultau, când deodată, un fâlfâit de aripi le ridică feţele în sus. Din urmă de pe foişorul porţii, se înălţaseră în stol sute de hulubi; lunecau ca duşi de vânt, pe deasupra trăsurilor.

— „Semn bun, semn bun pentru mirii de mâini", ţipă coana Sultana, „tocmai acumă mă gândeam la dânşii".

www.digibuc.ro

În lumina apusului, păsările înotau ca pe o apă trandafirie. Se alungau, apoi ocoleau într'un cerc mare, şi iar luau drumul în lung. Un hulub alb, se desprinse din stol şi se rostogoli ca ameţit, prin aer, până aproape de trăsuri, apoi se ridică iarăşi cu repeziciune în înălţime. Apoi se lasă altul şi pe urmă altul; începură să se rostogolească pe rând, în aer, cu penele înfoiate, până jos: cei albi ca nişte bulgări de argint, cei roşii ca nişte bucăţi de aur. Apoi deodată se strânseră la un loc, făcură un ocol repede, şi întreg stolul lunecă înapoi. Toţi se uitară după dânşii în zare. Apoi boerul Lupu le trase luarea aminte:

— „Ia! ascultaţi crângul!"

Din văi şi de pe dealuri, unde atâţea culegători mai întârziaseră prin vii, sau adunaţi pe lângă crame, şi mâncau cina, sgomotul vieţei se înălţa ca un zumzet de albine.

Seara se lăsa uşoară, focurile prinseră să scânteie unde şi unde, iar în adânc, pe cer, stelele începuseră să sclipească.

Trăsurile mergeau.

Boerul Corbu se sui în cerdac, se încercă să se uite în lungul drumului dar nu putu să mai vadă nimic. Apoi îşi aminti deodată ceva, şi se întoarse către soţia dumisale, care

www.digibuc.ro

se aşezase într'un jâlţ, alături de fiica lor Despina.

— Bine de abia acuma îmi dau seama, că pe Burcuş şi pe Franţ, nu i am văzut. Au plecat înainte? Ia să întrebăm.

Şi tocmai se pregăteau să strige pe cineva, când se auziră nişte paşi pe scări Burcuş şi doctorul Franţ se suiau încet.

— „Bine, frate, unde ai fost? Tocmai acum îi spuneam Ilenei că nu v'am văzut".

Burcuş îşi scoase pălăria, se aşeză pe un scaun în fund, şi răspunse:

— „Am fost cu domnul Franţ, până departe în crâng".

— „Da, da, răspunse doctorul Franţ".

Duduea Despina se duse în casă. Şi fiindcă, lucru ciudat, par'că toţi se aşteptau la ceva, Burcuş se sculă, rupse tăcerea şi ducându-se până lângă bătrâni, le zise:

— „Coane Ioane şi coană Ileană, am rămas ca să vă vorbesc ceva. Am oprit şi pe domnul Franţ, care mă ştie de pe când eram copil, să mă sprijinească în ce o să vă cer".

Coana Ileana, scoborî privirea în jos, boerul Corbu tremura uşor, iar domnul Franţ, îşi descurca lanţul lung al ceasului, care se încurcase tocmai atunci aşa din senin.

— Eu gândesc, urmă Burcuş, fără să-şi aleagă cuvintele, că o asemenea zi nu tre-

www.digibuc.ro

buie să rămâie aşa; eu vreau s'o încheiu cu bine; şi pentru asta, vă rog să-mi daţi de nevastă pe duduea Despina, căci mi-i dragă, şi vreau s'o fac fericită".

Coana Ileana începu, repede, să plângă. Boerul Corbu nu ştia ce să spuie. Domnul Franţ, îşi descurcase, în sfârşit, lanţul, se apropie, şi spuse vesel:

— „Aşa! aşa: Asta e bine eu vă cunosc pe toţi, asta e bine!"

Corbu se repezi şi luă pe tânăr în braţe îl sarută pe obraz, ca pe copilul lui, apoi îl duse lângă coana Ileana care'l sărută pei frunte.

In vremea aceasta, domnul Franţ, aducea pe Despina de mână:

— „Asta e bine, eu vă cunosc pe toţi!" urmă să spuie doctorul.

Fata rămase mai întâiu locului, apoi coana Ileana îi întinse braţele, şi dânsa se aruncă la pieptul ei.

— „Să se deie de băut la oameni!"

Bârlad, Septembrie 1905.

www.digibuc.ro

UN SUFLET

Gheorghe Dancu poate că n'ar fi cunoscut nici odată pe Toader Bulcuş, dacă o întâmplare ce făcu mare vâlvă printre studenţi, şi în tot Bucureştiul nu l'ar fi îndemnat să-i caute prietenia.

In ziua aceia, o zi răcoroasă din începutul primăverei, când zăpada deşi topită par'că-şi lasă răceala în norii statorniciţi pe cer, Gheorghe Dancu plictisit, neavând ce face, se duse la Universitate.

Cu toate că era în anul al doilea la drept, nu-i prea călcase piciorul pe acolo în afară de zilele de examen, aşa că i s'a părut ciudat când s'a trezit în mijlocul atâtor studenţi, în vălmăşagul atâtor glasuri deosebite, al cărora sbârniit îi intra în ureche, şi-i răsuna în cap, ameţindu-l. Un student din fund vru să arunce altuia un caet, şi-l nemeri pe dânsul drept în cap. Nici n'a avut vreme să se întoarcă să vadă cine-i acela, când uşa se deschise cu vuet mare, şi un tânăr voinic, cu mustăţile groase şi negre

www.digibuc.ro

ca mangalul, intră se sui pe catredră, şi răcni: „Tăcere!" Se făcu tăcere, întoarseră toţi capetele, apoi venitul întrebă:

„Ei, ştiţi voi cine a găsit cei zece mii de franci, ai bogătaşului, despre care au urlat gazetele doua zile de-a-rândul?" Un glas raspunde; „N'ăi fi dumneata?" Iar un copilandru cu mustaţa abia răsărită, se sculă, şi se grabi sa adaoge: „Pai dacă ar fi aşa, cred că n'am avea plăcerea să-i auzim glasul". Râsera cu toţii. Dar mulţi perdură rabdarea: „Haide, spune-ne odată, nu ne plictisi!" Atunci cel ce adusese vestea rosti, rar, ca să prinda cu toţii cele spuse: „Aflaţi, domnilor, ca cei zece mii de lei, au fost găsiţi azi dimineaţă, lângă un strat cu flori în grădina cafenelei Moldova, de către Toader Bulcuş, care a avut... deşteptăciunea să-i ducă la poliţie, pentru a se înapoia păgubaşului, bancherului Gheorghiescu". O clipă rămaseră toţi înmărmuriţi, apoi unul îi spuse: „Glumeşti!" Dar studentul scoase jurnalul din buzunar şi-l aruncă în mijlocul bancilor. Toţi se repeziră, şi după ce sfârşiră de citit ştirea, se auzi din toate părţile: „Dobitocul", „Nătărăul", „Prostul!" Iar copilandrul se ridică în sus: „Eu sunt de părere, domnilor, să-l îndepărtăm dintre noi, ca pedeapsă". Râsul îi mai linişti. După ce aruncase jur-

www.digibuc.ro

nalul, studentul eşise în sală, dar după câteva clipe trânti din nou uşa: „Sssst! Bulcuş!“ Deodată se făcu tăcere. Dancu întoarse capul să vadă chipul omului care adusese răscolirea aceasta în suflete. Pe uşa deschisă în lături se ivi, deodată, un trup subţire, ca un băţ; cel ce intra poate să fi avut vre-o douăzeci şi unul de ani.

Mergea încet, fără să se audă cum calcă, uitându-se drept înainte, cu un caet în mână: îl rugă pe Dancu să-i facă loc, şi se aşeză în bancă, lângă el.

Felul cum intrase, cum lunecase în bancă, şi cum deschisese caetul, fără să foşnească foile, îi dase lui Dancu închipuirea umbrelor ce le vezi seara, în lumina lămpei, strecurându-se pe părete, ca nişte vedenii dintr'o altă lume. Ochii tuturor studenţilor se deschiseseră mari, ciudaţi. In privirile lor se citea şi mirarea, şi mustrarea poate că şi admiraţia: o privire pe care numai învălmăşagul sufletului o poate aprinde. Nimeni nu îndrăzni să arunce o vorbă mai tare spusă; toţi şopteau între dânşii. Bulcuş începuse să scrie, liniştit.

Dancu îl privi mai de aproape. Avea o faţă suptă, galbenă, pe care cei doi ochi negri o încălzea cu o undă de duioşie. Părul lucios, lung şi negru, ridicat în susul frunţei,

www.digibuc.ro

îi cădea în neorânduială peste gulerul destrămat, căruia îi atârnau ici-colo, aţele, ca o scamă. Şi din deschizătura largă a acestui guler, de moda veche, osul gâtului îi eşea buţin afară. Trebue să fi fost grozav de sărac. Se vedea ca, în lipsa unui palton, hainele subţiri de vară, roase şi cârpite, erau umflate de flaneaua de supt ele.

Şi cum se uita întins la dânsul, Dancu îşi aduse aminte că într'una din zilele Crăciunului, se opri să privească după un tânăr ce trecea pe uliţă, sgrebulit, îmbrăcat într'un pardesiu, ferfeniţit, masliniu, în care, Dancu, se gândea că dacă el ar fi fost îmbrăcat atuncea, ar fi îngheţat de frig. Era Bulcuş. Şi-l amintea bine. Lucrul acesta îl apropiă şi mai mult de dânsul.

Atunci intră şi profesorul ; se sui pe catedră îşi purtă repede, cu aceiaşi mişcare obişnuită, amândouă mâinile peste faţă, apoi vroi să înceapă cursul. Dar deodată se opri, şi întrebă : „Mă rog e printre dumneavoastră un domn Bulcuş?" Tânărul se sculă în sus, şi'n sală răsună un glas tăios, scurt, şi hotărât, ce nu-ţi puteai închipui, dacă nu vedeai, că poate eşi din trupul acela subţire ca un chibrit :—„Eu sunt",—„A, dumneata", şi'n ochii profesorului scăpăra aceiaşi privire care înflăcărase, cu câteva clipe mai nainte,

www.digibuc.ro

căutăturei studenţilor. Profesorul se uită la el câtva apoi adăogă, c'un zâmbet greu de înţeles: „Mulţumesc, am vrut să vă cunosc". Şi începu să vorbească, gândind aiurea par'că decât la ceeace spunea, aruncând din când în când câte o privire către studentul ce-şi luneca într'un acreionul pe hârtie.

La sfârşitul orei, Dancu se întoarse către vecinul său şi-i zise: „Nu cumva, domnule Bulcuş, mi-ai putea împrumuta şi mie caietul cu notele ce-ai scos?" Tânărul îl privi drept în ochi, zâmbi şi-i răspunse: „Cum nu, de cât trebue să le trec pe curat, acasă; eu scriu foarte încurcat. Apoi întinse mâna şi-l întrebă: — „Domnul?" — „Gheorghe Dancu". Şi peste o clipă se despărţiră.

Dancu plecă spre casă cu încredinţarea că-şi găsise un prieten. De aceea luă hotărârea să se ducă mai des pe la Universitate.

Mergând se gândea: Intâmplarea aceasta căzuse în mijlocul unui furnicar de oameni, cu vâjâitul sfărâmăturilor de stele, rupsese şirul obişnuit al lucrurilor din fiecare zi, sdruncinase par'că minţile, silind pe toţi să-şi cerceteze sufletele în care se vedea că poate să încapă atâta ciudă, atâta părere de rău. El singur n'ar fi putut spune hotărât ce-ar fi făcut în locul lui Bulcuş. El care avea cu

www.digibuc.ro

ce să trăiască, pe ce să învețe, cu ce să-i treacă vremea chiar. Și se încredință cât de puțin suntem noi ai noștrii, cât de stăpâne sunt patimele pe oameni, și ce apucături ascunse zac, colea, ca într'o tainiță în care ele stau, gata să se răpeadă, ca niște făcători de rele.

Apoi mări pașii să ajungă mai repede, sa povestească și celor de acasă.

*

Peste două zile tocmai se pregătea să easă în oraș, când servitoarea îi spuse că-l caută cineva.

Eși în sală. La ușă, aștepta Bulcuș. Se grăbi să deschida. Acesta îi întinse repede caetul:

— A trebuit să transcriu cam multișor, de aceea am întârziat. Bună ziua!

Și se grăbi să plece.

Dancu îl prinse de mână, îi mulțumi, atins de atâta bunăvoință, vroi numai decât să-l oprească. Nu știa cum:

— Te rog mai rămâi.

Apoi îi veni o ideie:

— Altfel nu primesc caetul. Poftim, eată-l. Te rog, să rămâi.

Bulcuș se înduplecă. Dancu îl luă de braț și-l duse în salon.

www.digibuc.ro

— Bine, cum m'ai nimerit?

Bulcuş întrebase tocmai pe un student care din întâmplare îl cunoştea. Dancu eşi o clipă şi se întoarse în salon cu mama şi cu tatăl său.

Bătrânul, un moldovan, plin de suflet, cu părul alb dat la o parte, ca un fald, pe frunte, se duse deadreptul la Bulcuş.

— Sunt încântat că te pot vedea domnule Bulcuş. Mi-a spus băetul meu tot. Foarte frumos, foarte frumos.

Apoi îl privi în ochi, îi mai scutură mâna, şi-i zise din nou:

— Aşa, foarte frumos.

Mama lui Bulcuş, o femee grasă, cu mişcări adormite, părea totdeauna că e trezită, chiar atunci din somn; vorbea tărăgănat, cu mare sfială, ferindu-se de privirile soţului ei. Spunea tot ce-i venea pe limbă cu o sinceritate care se apropia uneori de copilărie, şi supăra grozav pe d-l Bulcuş.

Dar ori şi cum, adăogă ea, măcar pe jumătate tot trebuia să-ţi deie şi dumitale domnule student.

Bulcuş se înroşi.

— A! doamnă...

Dar bătrânul o fulgeră cu privirea.

— Nu, nu, foarte bine a făcut că n'a

www.digibuc.ro

primit; Dumnezeu vede toate de sus, şi o să-l răsplătească.

Apoi pentru că trebuia să plece se întoarse către tânăr.

— Cred că o să am plăcerea să te văd cât de des în casa noastră.

Îi strânse mâna şi eşi din salon.

După puţin se sculă şi Bulcuş să se ducă.

— „Când vei sfârşi de citit caietul, scrie-mi o carte postală, îi spuse lui Dancu, în uşă, strada Dimineţei, numărul 3".

Apoi par'că îi păru rău că-şi dase adresa; adăogă repede:

— Sau mai bine nu, vin eu peste câteva zile.

Da, aşa e mai bine.

Şi plecă.

Dancu se gândea că ar fi frumos din partea lui să răspundă bunăvoinţei lui Bulcuş ducându-se la el cu toate că acesta îl oprise oare cum. Se îmbrăcă şi plecă. Habar n'avea încotro era strada Dimineţei, întrebă pe un sergent şi căpătă deslușiri. De abia nimeri după o întreagă călătorie prin uliţi mici, întortocheate, pline de gropi şi praf, mărginite de locuri pustii, pe care mahalagiii îşi aruncau zdrenţele. Nici nu i-ar fi dat prin gând câte înfundături de acestea putea să aibă un oraş cu atâta poleială ca Bu-

www.digibuc.ro

cureştiul. Când ajunse în faţa căsuţei, lăsată într'o rână, ca îngenuchiată sub acoperişul greoi de olane de abia sta în picioare. Bătu la uşă. Îi deschise o babă adusă de şale, ce-şi ţinea mâna într'un şold ca să se sprijine. De pe sala întunecoasa, ca o hrubă năvăli un aier cald, îmbâcsit. Dancu se opri în prag.

— Mă rog, domnul Bulcuş stă aci?

Batrâna întinse capul cu viţele cenuşii de păr scăpate de sub bariş.

— Aici, măiculiţă, colo'n fund. Dar nu-i acasă.

Trebuie să vie. Daca vroiţi îl puteţi aştepta.

Dancu ramase puţin pe gânduri apoi se hotărâ intră pe sală, după bătrână, şi tocmai în fund la stânga într'o camăruţă—odaia lui Bulcuş—fu nevoit să stea locului ca să se deprinda cu întunericul. O ferăstruie cât palma da într'o curte mică, plină cu boloboacele crâşmei din faţă, din care venea să pătrunda, pâna înnăuntru un miros acru de oţet. In odaie, un pat, o masă, pe care erau câteva carţi, iar lângă uşă într'un cuiu un pardesiu. Dancu se apropie: era pardesiul cu care-l văzuse în ziua acea de earnă când ramăsese pe urma lui să-l privească. Pe când avea încă în

www.digibuc.ro

minte icoana amintirii acesteia, întră din nou bătrâna.

— Să má ertaţi, era să-mi dea cratiţa 'n foc.

Sunteţi cunoscut cu domnul Bulcuş?

Chipul bătrânei se destinse într'un zâmbet dulce, neaşteptat, ca o rază de soare venită prin spărtura unui nor.

— Da, îi sunt prieten.

Bătrâna se aple că şi mai mult de şoldul în care, îşi avea afundat pumnul, şi adăogă, cu acea trebuinţă a bătrânilor să spue tot ce au pe suflet:

— E la lecţie. Dă lecţie unui băeat de popă, ici, în dealul Spirei, Are trei-zeci de lei pe lună, şi Joia şi Duminica, masa. Mai scrie el câte o hârtie, două, unuia şi altuia, şi o duce săracul.

Şi iarăşi zâmbi.

Dancu vroi să afle mai multe din viaţa prietenului său.

— Ei, şi 'n celelalte zile unde mănâncă?

— Nu ştiu măiculiţă, nu ştiu. Dar e foarte de treabă. Ia un băeat sărac.

Apoi îşi aduse aminte, se lovi cu amândouă mâinile peste pestelcă, şi ţipă, ca şi cum ar fi impuns-o cineva:

— Cratiţa!

Şi se repezi pe uşă.

www.digibuc.ro

Peste puţin un sul de aburi năvăli din nou în cămaruţă, şi Bulcuş rămase încremenit, ruşinat, în faţa lui Dancu:

— Bine să poate să vii aici, în vizuina asta?

*

In două săptămâni de zile se imprieteniseră ca şi când s'ar fi cunoscut de ani întregi. Aproape nu era zi să nu se întâlnească, — de cele mai de multe ori la Universitate, unde începuse şi Dancu să meargă regulat.

Odată tatăl lui Dancu îşi întrebă băeatul:

— „Ei te-ai văzut azi cu Bulcuş?“.

Nu-l văzuse.

Atunci batrânul povesti cum adineoare, cautând pe un misit, într'o cafenea mică, zari pe Bulcuş luând un ceaiu, acum la ceasul prânzului.

Bătrânul se ferise ca să nu fie văzut. Intrebă pe un chelner despre Bulcuş şi chelnarul îi spuse că e un student sărac ce-şi iea ceaiul regulat, aproape în fiecare zi. Dancu îşi aminti atunci şi de lămuririle bătrânei, şi spuse tatălui său ce aflase. Nici nu mai rămânea vorbă că în afară de cele doua zile, în care avea masa la preotul căruia îi pregătea băeatul, lua câte un ceaiu, poate unul pe zi.

Auzind aceste bătrânul se mâhni, şi zise:

www.digibuc.ro

— Să-l poftești la masă la noi.

Și adăugă supărat:

— Trebuia să făci mai de mult asta, eu am atâtea pe cap, nu-mai pot aminti de toate,

A doua zi Bulcuș luă prânzul la familia Dancu.

De atunci venise des să mănânce, nu așa de des însă cât ar fi vrut prietenul, și părinții acestuia.

Intr'o seară, la masă, doamna Dancu, îl întrebă cu acea dorință a femeii ca să știe toate.

— Mă rog, domnule Bulcuș, părinții dumitale trăesc, sunt în București?

Bulcuș rămase o clipă fară să răspunză, lăsa furculița jos, și tulburat par'că îngăimă:

— Trăesc doamnă, dar nu-s aici... sunt la țară.

Și nu mai mâncă nimic. De abia dacă mai scoase câteva cuvinte, până la sfârșit. După masă plecă îndată.

După ce se duse, doamna Dancu spuse:

— Mi se pare că întrebarea mea l-a cam jicnit.

Bătrânul se supără:

— Eu nu înțeleg, Anică, ce ai tu să cercetezi lumea. Nici nu 'ncape vorbă că întrebarea ta l-a mâhnit. Nu-ți puteai închipui că părinții lui trebue să fie niște ființi cu ace-

www.digibuc.ro

laşi suflet cinstit: niște bieți nevoiaşi, pe care el, săracul, nu-i poate încă ajuta?

Domnul Dancu trimise copiii dincolo, şi urmă înfuriat:

— Şi dacă n'ar fi aşa, ce-ţi pasă dacă părinţii lui îs aici, la ţară, sau chiar în ocnă? Mie mi-e deajuns, şi tot aşa trebue să-i fie şi lui Gheorghe, cinstea rară, pentru vremea noastră, a băiatului lor. Dar aşa eşti tu!

Şi bătrânul care în astfel de împrejurări nu se putea înfrâna, şi n'avea nici o măsură când era vorba de ai săi, se apropie de soţia lui, şi-i spuse încet, privind-o scrutător, ca şi când ar fi vrut să deschidă o rană veche:

— Ţi-am scormonit eu vreodată în suflet?

— Ei lasă-mă acuma! se rugă nevasta lui, şi începu să plângă.

Bătrânul eşi din odae.

După întâmplarea asta, Dancu se gândi mult la prietenul lui. Şi 'n sufletul său, în care avea amestecat ceva din acel al tatălui, şi mai mult dintr'acel al mamei, în sufletul său nelămurit încă, nu putea să-şi închege o judecată dreaptă asupra lui Bulcuş. Era a doua oară când îl văzuse măhnindu-se adânc, la amintirea părinţilor lui, care după cum spunea bătrânul, trebuea să fie săraci lipiţi pământului, undeva, în fundul vreunui sat. Dar până atunci nimic din tainele sufletului prie-

www.digibuc.ro

tenului nu aflase. O singură dată doar, într'o seară, îi scăpase un oftat : „Ei dragă, ce fericit eşti tu că poţi sta lângă ai tăi !“ îi spuse Bulcuş, apoi tăcu. Atâta.

Doar numai felul lui de a se îndosi, de a merge numai pe străzile lăturalnice, ca şi cum s'ar fi ferit să vadă chipul cuiva, era poate singurul semn mai vădit al amărăciunei ce-i apasă sufletul.

*

Intr'un rând, Bulcuş nu se arată vre-o trei zile.

Dancu şi cu bătrânul se duseră să-l vadă ; îl găsiră bolnav în pat : gazda, lângă dânsul, îl uda fruntea cu oţet. Bulcuş de abea putea vorbi. Bătrânul trimese pe fiul său după doctor.

In vreme cât stase acolo, starea lui Bulcuş se înrăutăţi. Când veni doctorul, îl căută îndelung.

Avea o pneumonie. Bătrânul rugă pe doctor să vie zilnic, apoi plecă mâhnit, în oraş să trimeată doctoriile cu Gheorghe.

Pe urmă începură zilele de caznă, zile de primejdie ale boalei, când cei din prejur urmăresc privirea, răsuflarea bolnavului, aşteptându-se par'că la ceva ce poate veni de odată ; şi când, celui care zace i se pare că toate se topesc împrejurul lui ca o lume

www.digibuc.ro

de ceară, şi că, odată cu lumea aceasta, se topeşte şi dânsul încetul cu încetul.

Intr'una din zile, Bulcuş, înţelese că moartea străjueşte lângă dânsnl, îşi dete lămurit seama că poate să se ducă dintr'o clipă în alta, şi o amintire începu să-i chinuiască mintea.

Gheorghe, care stase neîntrerupt lângă patul lui, era şi acum acolo, dinpreună cu gazda. Bulcuş întoarse, cu greu, capul şi-i facu semn că vrea să-i vorbească. Dancu se plecă până lângă faţa lui:

— Te rog ceva.

— Spune, Toadere.

Bulcuş rămase o clipă nehotarât, apoi urmă:

— Te rog scrie mamei... Scrie-i că mi-e cam rău.

Gheorghe se sculă repede, se duse la mesuţă, luă cerneala şi tocul, apoi se căută prin buzunar, găsi din întâmplare un plic, şi veni lânga prietenul său.

Dar în această vreme gândul lui Bulcuş se întoarse. Lui Dancu i se păru că prinse, în ochii stânşi ai prietenului său, o părere de rău că-i împărtăşise dorinţa aceasta; îl întrebă:

— Numai atât să-i scriu?... Unde stă mama ta?

www.digibuc.ro

— Nu ţi-am spus ? întrebă iscoditor Bulcuş.
— Nu.
Bulcuş închise ochii, răsuflă din adânc, apoi adăugă:
— Lasă, dragă Gheorghe, nu mai scrie... O să fie bine ! de ce s'o speriem.
Şi cu toate rugăminţile lui Dancu, nu-i mai putu scoate un cuvânt din gură. Dancu rămase mirat, şi mâhnit, de această întorsătură a lucrurilor.
Pe Bulcuş arşiţa îl cuprinse şi mai grozav. Dormita, şi mintea îi înfaţişa crâmpee din întreaga lui viaţă, crâmpee învălmăşite fara nici o legătură. Şi în toate chipul mamei lui răsărea alături. Apoi deodată tresări. Pricepu că fierbinţeala îi smulgea cuvintele, poate şi vreo marturisire. Şi pentru ca să nu se întâmple aceasta, avu puterea să roage pe Dancu să-i citească ceva. Acesta se scula şi ca să-i îndeplinească gustul căută o carte. Dar după câteva clipe Bulcuş căzu într'un somn adânc : Bătrâna rămase mototol într'un colţ, uitându-se cu ochii mari speriaţi.

Cu toată înfăţişarea lui şubredă, Bulcuş era foarte puternic, şi birui boala. Dancu simţi o bucurie nemărginită, ca după însănătoşirea unui frate, şi în cea din urma zi, când veni şi bătrânu să-l vadă Bulcuş

www.digibuc.ro

mai avea de stat dupa spusa doctorului, încă vreo săptămână în pat.

La întoarcere, pe drum, bătrânul vorbi băiatului:

— Ştii ce mă gândesc eu? Spune-i tu lui Bulcuş, după ce s'o face bine, că aşi fi foarte mulţumit dacă în schimbul locuinţei şi hranei ar da lecţii lui Vasilică al nostru. I-am da odaia din fund, cea dinspre grădină, şi ar merge lucrurile bine şi pentru el şi pentru noi; că Vasilică e cam strengar.

Gheorghe adăogă:

— Atunci o să aibă cu ce-şi ajuta şi pe mama lui.

Şi, pentrucă nu-i spusese încă, îi povesti cele întâmplate când cu scrisoarea, când îl rugase Bulcuş să scrie mamei lui.

Bătrânul rămase o clipă gânditor, apoi vorbi:

— Trebuie să fie ceva cu părinţii băiatului ăstuia; decât, am spus-o şi mă-tei, pe noi nu ne priveşte asta. El e un suflet cinstit, un suflet rar, rar.

Şi, amintindu-şi fără îndoială de banii înapoiaţi, bătrânul dădea din mâini, înfocat, strigând tare, în huruitul trăsurii.

Rar suflet, rar suflet!

Apoi adăogă:

www.digibuc.ro

— Aşa, sa-i spui din partea mea lucrul acesta.

Dancu numai putea de bucurie. Nu avu răbdarea să aştepte; spre seară se întoarse la prietenul său. Din una în alta aduse vorba:

— Tata e cam supărat. Vasilică e un ştrengar, nu prea învaţă, peste câteva zile îi examenul, şi el habar n'are de nimic. Eu n'am răbdarea trebuitoare, ca să mă ţin de capul lui.

Apoi, ca şi când îi ar fi venit atunci ideia:

— Doamne, Toadere, dacă ai vrea tu să stai la noi, şi să-l dăscăleşti, ce mare îndatorire ne-ai face. Tata te-ar lua în braţe să te sărute.

Bulcuş răspunse:

— Bine, lucrul acesta îl pot face şi fără să vă stingheresc, fără să stau pe capul vostru. Uite, o să vin în fiecare zi.

— Nu, nu se poate. Ce mai la deal la vale, eu ţi-am pregătit odaia de lângă grădină. O să înveţe şi Vasile, fie vorba între noi, o să învăţ şi eu.

Aşa uite o să vezi, de nu vii, cad la toate examenele.

Şi nici nu-l mai lăsă să răspundă, plecă spunându-i:

www.digibuc.ro

— Hai fă-te bine, că peste o săptămână să ştii că te ridic pe sus.

Peste o săptamână, într'o Sâmbătă dimineaţă, Bulcuş îşi aduse pardesiul, cele două-trei cărţi, şi o lăduţă de mână. Părinţii lui Dancu îl primiră ca pe un copil al lor. Bătrânul îl sărută pe amândoi obraji şi ducându l în odaia lui îi zise: „Fii bine venit! O să-ţi rămânem recunoscatori pentru îndatorirea ce ne faci.

De a doua zi chiar, Bulcuş începu lecţile cu Vasilică, iar în zilele când nu se duceau la facultate, citea, după prânz, cu Dancu.

Bulcuş se intremase, par'ca era mai vesel, părea însă tot aşa de sfios când vorbea, tot atât de sălbatec. Serile eşea rar, dar atunci silea pe Dancu să iee străzile dosnice, cele de mai multe ori inspre şosea.

*

Cea din urmă zi a lui Iunie, fu o mare bucurie pe toţi. Vasilică trecuse clasa, Dancu şi cu Bulcuş luaseră examenele cu bile albe, iar bătrânul se falea cu grânele de pe moşioara lui de lângă Bacău. Acolo aveau să se ducă peste două săptămâni, cu toţii, şi cu Bulcuş.

Seara prietenii o luară încet, încet în spre şosea. Se ţineau de mijloc şi vorbeau. Pentru întâiaşi dată de când erau împreună Bulcuş îşi deschise puţin inima.

www.digibuc.ro

— „Dacă sunt atât de mulţumit astăzi numai ţie ţi-o datorez, îi zise lui Dancu şi-i strânse mâna.

In noaptea senină, străvezie, până dincolo de stele par'că în mirosul teiului a căruia floare tot mai rămăsese încă ici-colo, ei mergeau bucuroşi în sufletul lor, cu un fior de fericire în întreaga lor fiinţă.

— De cinci ani de zile, astăseară urma Bulcuş, e întâiaşi dată când cred că sus, colo, îmi am şi eu steaua.

— Care o fi a noastră? întrebă Dancu, privind spre ciurul cu grăunţe de aur al cerului.

— Oricare: numai să ştii că se coboara o rază şi deasupra capului tău.

Peste o clipă Bulcuş adăugă:

— La anul îmi iau licenţa, şi mă pun pe muncă. Să am acolo cu ce trai, şi atâta.

Se aşezară pe o bancă, în fundul unei cărări întunecate. Când şi când câte un automobil, bâzâind ca un bondar, zbura pe şoseaua dreaptă, apoi liniştea cădea din nou, ca şi cum s'ar fi scoborât din înălţimi.

Uneori, dinspre chioşcul a căruia lumini se vedeau departe, ca oglindirea stelelor în apă, ajungea până la ei, valurile muzicei militare.

Şi aici pe bancă, înfăşuraţi de mirosul puternic al crinilor de apă, ce se împrăştia de

www.digibuc.ro

undeva, dintr'un avuz, sufletul lui Bulcuş, par'că se înduioşa o clipă, şi spuse iar lui Dancu vorbele pe care acesta le mai auzise: „Ce fericit eşti tu că poţi rămânea lângă ai tăi!" Apoi iarăşi îl cuprinse voia bună, şi fără nici o legătură cu ce vorbise înainte, răsuflă uşurat: „Uf, bine c'am scapat şi de examen!"

Rămaseră multă vreme tăcuţi, apoi într'un târziu, cei doi prieteni se smulseră ca dintr'un vis, şi porniră cu paşi repezi înainte.

Dancu şuera un marş, şi nici nu-şi dete seamă că pentru întâia dată izbutise să-şi aducă prietenul în mijlocul oraşului, pe calea Victoriei.

Pe stradă trecătorii erau rari, toţi petreceau prin grădini, deşi era miezul nopţii.

Mergeau fără să ştie unde.

Cum se duceau astfel ajunseră în faţa Teatrului Naţional. In colţ, auziră nişte glasuri şi văzură. deodată, înaintea lor un grup de tineri. Vroiră să treacă mai departe, dar zărind în mijlocul lor o femee, se opriră, ca să privească. Tinerii necăjeau pe o femee de stradă. Unul o trăgea de fustă, altul de umbrelă, iar un altul, mai înalt ca toţi, îi îndesa cu palma pălăria pe cap.

Femeea se încerca să scape din cercul strâns împrejurul ei, dar îi era peste putinţă.

www.digibuc.ro

Şi văzând asta începu să ţipe. La strigătul ei Bulcuş îşi smuci, ca un apucat, mâna de subt aceea a prietenului său, se repezi, dând pe băeţi la o parte şi, apucând femeia de braţ, o luă cu deasila par'că să meargă cu el.

Băeţii rămaseră încremeniţi. In sfârşit unul le strigă pe urmă: „Măi, straşnic cavaler". Iar cel înalt adăogă:

— Bine i-aţi făcut. Băbătia şi-a trăit traiul şi-a mâncat mălaiul, are casă, bani, şi tot nu vrea să se astâmpere.

Dancu rămase şi dânsul ţintuit, loculuí, neştiind ce să facă, atât de neaşteptată şi fulgerătoare fu întâmplarea aceasta. Apoi, desmeticindu-se, o luă repede, după prietenul care se depărtase binişor cu femeea lângă el. Când se apropie micşură pasul, şi rămase în urma lor. Mirat peste măsură de această izbucnire a lui Bulcuş, îi era şi ciudă că-i stricase o seară atât de frumoasă, îl şi admira că luase cu atâta bărbăţie partea unei femei. Şi, ca şi în faţa întâmplării trecute, cu banii, dânsul se întrebă dacă ar fi fost în stare să facă lucrul acesta. Cel ce ţipase în urmă, nu greşise: Bulcuş era într'adevăr un straşnic cavaler. Dar când îi văzură că merg mereu, îşi aminti de vorbele aceluia care făcuse pe femeea de stradă: „băbătie" bogată. Cu adevărat, în ştrecu-

www.digibuc.ro

rarea repede, din dreptul felinarului, când Bulcuş o luase de braţ, îi zări şi dânsul faţa vopsită.

Şi îşi închipui ce urme adânci, ce sbârcituri numeroase ascundea stratul gros de grăsime pe obrazul acelei fiinţi nenorocite. Din repedea ochire asupra îmbrăcămintei ei, putu să înţeleagă că în adevar avea şi ce să cheltuiască; foşnetul fustei de matase de pe dedesubt se auzea până la el. Dar ştia că fiinţele acestea or'cât ar avea, or'cât ar fi agonisit, nu pot sa-şi petreacă nopţile singure; nopţile ticnite, nopţile care întremează bătrâneţea, şi învalesc ca într'o pânza albă sufletul ce învaţă să se înfrâneze. Obiceiul le e trecut în sânge, şi o noapte petrecută singură le-ar chinui, le-ar scoate vedenii în faţă, ce le-ar înebuni de groaza. De aceea umplu trotuarele, agăţându-se, ca nişte scai de hainele trecătorilor, până ce boala le aruncă pentru totdeauna în patul, în care, de abea atuncea, îşi pot găsi liniştea.

Apoi Dancu zâmbi la gândul că Bulcuş se hotărâse, pe cât părea, să treacă peste bătrâneţea tovarăşei lui.

Totuşi îi urmă pe strazi laturalnice, întunecoase. Bulcuş păşea repede, păşea nerăbdator; femeea de abea se târa după

www.digibuc.ro

dânsul. Lui Dancu îi veni din nou să râda, își știa prietenul atât de liniștit.

Intr'o ulițâ dosnică, în fața unei căsuțe chipeșe, se oprirâ. Femeea se cauta prin buzunar, scoase cheia, și-o vârî în ușă, deschise și intră. Dancu tocmai vroi să se întoarcă, când băga de seamă că ușa se închise după femee, și că Bulcuș se întorcea cu pași repezi, înnapoi. Când sosi în dreptul lui și-l zări, îi spuse cu glasul înnadușit.

— Pentru ce m'ai urmărit? Haidem!

Dancu îl luă de mână, și-i zise:

— Ai făcut bine dragul meu.

Apoi adogă zâmbind:

— Dar ori și cum pentru atâta lucru nu făcea să vii până aici!

Atunci Bulcuș se opri ȋocului, își cuprinse cu o mână fața, iar cu cealaltă strânse prietenul de braț, vârându-i unghiile în carne cu atâta putere, în cât acesta era să strige de durere, apoi, neputând să-și înăbușe nici plânsul grozav, nici mărturisirea ce par'cà i-o smulgea cineva din sufflet cu dea-sila, strigă înăbușit:

— Taci. Era mama!

www.digibuc.ro

BOLNAVII

LUI D. NANU

Ioan Bughea, ciobanul, venea nepăsător, cu sarica pe umeri, cu ghioaga în mâna dreaptă, iar în stânga c'o sidilă în care aducea un caş, pentru cumătru-său, popa Eftimie.

Bughea se scobora arareori din munte, ş'atunci sta o zi încheiată în sat, de se mai lua cu oamenii.

In dreptul primăriei, se opri. In ograda, se adunaseră o mulţime de oameni; moşnegi, femei cu copii în braţe, flăcăi; stăteau pâlcuri şi vorbeau. Vre-o câţiva se aşezară pe laviţe.

Bughea îsi rupse din drum şi veni dintr'o întinsoare între băetani:

— Da ce v'aţi adunat, mă, că doar nu-s acum sorţii? le zise el.

Unul dintre flăcăi îi dădu, în glumă, un pumn în umăr, şi-i raspunse:

— Trece *doftorul*, Bugheo, prin plasă.

www.digibuc.ro

Ciobanul rămase o clipă locului, mirat, apoi începu să râdă. Toţi întoarseră capetele spre el. Atunci el îi întrebă:

— Bine mă, şi dacă trece doftorul îi eşiţi înainte ca la Împăratul?

— Eu am venit cu mămuca, spuse un flăcău.

— Eu mi-am adus pe soră mea, spuse un altul, că se topeşte aşa, din picioare, ca ceara.

Ciobanul începu iar:

— Ghine, da mătuşa Casandra nu-i în sat? Adică voi credeţi că doftorul vostru e mai ceva ca dânsa?

— Ştie, ştie, bădiţă, îi răspunde o fată, care sta mai la o parte, ştie, că pe tătuţa el l-o vindecat.

— Tacă-ţi gura, fă. Nu ştie nimica. Dacă ţi-o fi scris să mori, apoi mori cu zece ca el. Fa, tătâne-tău s'o îndreptat c'o avut zile. Ştii tu?

Apoi eaca aşa! O avut zile.

Bughea îşi împinse căciula pe ceafă, puse sidila pe o laviţă, se aşează şi el jos, şi se uită împrejurul lui, căci se strânseseră cu toţii.

El o ţinea pe-a lui:

— Da pe A Ruxandii de ce nu l'o vindecat?

Un moşneag bunduc, cu două tufe mari de păr alb, eşite de supt căciulă, deasupra

www.digibuc.ro

urechilor, se vârâ printre oameni până lângă cioban îşi puse mâinile subsuoară, apoi se amestecă şi dânsul în vorbă:

— Da; de ce nu l'o 'ndreptat?

— Păi, nici el nu-i Dumnezeu, zise o femee ce ţinea un copilaş, cu ochiul umflat.

Bughea par'că se înfurie.

— Nu l'o îndreptat, că merge în bobote: când e omul voinic, se răţoeşte, că ştie el că firea lui îl scapă: când e slab, i-al de unde nu-i, nici nu vine să vadă măcar pe cel ce trage de moarte. Că doar că mi ţi-l cunosc eu.

Apoi întoarse capul către o bătrână, strânsa mototol, în pragul uşei şi o întrebă:

— Ce ai, mătuşă Vasâlcă?

Bătrâna deschise ochii, par'că îşi aminti de ceva, se luă cu mâinile de cap şi începu sa şi-l poarte într'o parte şi într'alta.

— Capul, măi băiete, capul mă omoară.

Apoi dădu drumul povestei, pe care-o spunea la toţi ce o întrebau:

— Şi să vezi, mă ţine dela Sân-Petru. M'o apucat aşa deodată, m'o fulgerat prin ochi, şi de atunci într'una mă tae înăuntru.....

Gemu de câteva ori, şi adăogă:

— Am venit să mi dea ceva doftorul c'o fi ştiind el ce am.

www.digibuc.ro

Ciobanul lovi cu mâna în vânt ca şi cum s'ar fi apărat de-o muscă, se gândi puţin, zâmbi, şi'apoi se întoarse către flăcăi:

— Când vine doftorul?

— Apoi trebue să pice acuma.

Bughea, se sculă în picioare, îşi scoase pieptul în afară, şi le spuse.

— Măi, mă vedeţi voi pe mine! Sunt eu om voinic, ori nu?.... Hai, cine s'o lupta cu mine şi m'o doborâ, îi dau caşul.

Flăcăii tăcură.

— Ei, urmă el, dacă m'oiu preface bolnav eu zic că doftorul mă crede.

— Ira! făcu unul.

— Ghine! Eacă, eu las caşul ici, şi-al tău să fie, măi fărtate, dacă n'o zice doftorul că-s bolnav.

Nici nu isprăvi bine vorba, şi din depărtare auzi clopoţeii unei trăsuri.

— Vine, vine, spuseră câţiva.

Peste puţin se opri trăsura. Dintr'ânsa sări jos un om scurt, plinuţ, cu mustăţile rase, cu gura eşită, ca un bot, înainte, dealungul urechilor cu favoriţi încărunţiţi şi scurţi. Purta pălărie neagră, înaltă, redingotă lungă, şi 'n mână aducea o lădiţă, pe care-o ţinea de-un mâner.

Umbla iute-iute, cu paşi mărunţi, se în-

www.digibuc.ro

torcea la dreapta şi la stânga, par'că'l apucase ameţelile, şi întreba pe toţi: „Unde-i primarele, unde-i primarele?“ până ce intră în primărie.

Ciobanul se sculă în picioare şi spuse!

— Parcă-i un momiţoiu.

Flăcăii râseră.

Peste câteva clipe notarul eşi în uşă, de strigă.

— Să vie bolnavii încoace.

Din pâlcuri se rupse o mulţime, ca să se ducă.

Bughea se sculă şi el; câţiva flăcăi intrară cu dânsul înnăuntru, iar alţii rămaseră în sală, la uşă.

Femeile se înşirară lângă peretele din stânga bărbaţii lângă cel din dreapta; în mijlocul la o masă, doftorul, primarul şi notarul.

Notarul îi chema pe rând — mai întâi pe femeile cu copii.

Doctorul le vorbea repede; de abea îi prindeau cuvintele:

— Unde-l doare, unde, unde?

Când îi arăta, împreuna palmele:

— A ha! bine, bine!

Apoi se pleca, se răsucea, punea urechea la pieptul şi la spatele copilului, şi toată

www.digibuc.ro

vremea cât asculta, ţinea ochii închişi ; iar când ridica în sus capul, îi deschidea, clipea des, ca şi când i-ar fi intrat într'ânşii colb.

După ce sfârşea, se repezea la lădiţă, scotea câte un praf, îl învălea în hârtie de ţigară, şi i-l băga bolnavului, cu de-a sila, pe gât.

— Inghite, înghite, năucule ! Dă-i apă, aşa, dă-i apă.

Câteodată se spărgea hârtie, şi amăreala se împrăştia în gura copilului, care începea să urle, de nu se mai auzea nici în cer, nici pe pământ.

Ciobanul se uita întins la doctor.

Când sfârşi cu copii, căută, în odaia de alături, câteva femei ; după ce plecară acestea, veni rândul bărbaţilor ; apoi, când sfârşi şi cu aceştia, se ridică, la urmă, şi ciobanul, să vie. Păşea bleg, cu capul în jos. Lângă uşă flăcăii se îmbrânceau unii pe alţii.

Doctorul se uită ; îşi răsturnă capul pe spate ca să poată vedea faţa lui Bughea. Se minună :

— Mare namilă de om ! spuse primarului.

Apoi se întoarse către cioban :

— Da tu ce ai ?

Bughea îşi muiă glasul, rătăci mâna peste trup, vroi par'că să arate la cap, apoi îşi

www.digibuc.ro

luă de seamă, duse mâna în partea dreaptă, în deşert.

— Mă doare straşnic, ici, tare mă doare, domnule doftor. Da-*aghe* merg.

Doctorul se dete mai înapoi, să-l poată privi bine, apoi clipi, şi-i spuse:

— Se poate, se poate. Nu mă uit eu — că eşti cât un munte.

Pe urmă îl pipăi pe supt cămaşe; îl întinse pe-o bancă, îl ciocăni, şi-i zise:

— Te taie aşa din când în când. Ori par'că te împunge. Ha!

Bughea îngăimă:

— Da aşa, chiar aşa, domnule doftor.

— Eşti bolnav de maiu, băete, de maiu. Dar pentru asta n'am doctorii cu mine. Trebue să-ţi iei dela târg. Ai cu ce? Să ţi dau o însemnare.

— Daţi-mi, că eu şi mâni mă răped până la *Cl eatra*.

Doctorul luă un creion, şi începu să scrie, ca şi cum ar fi împuns hârtia. Flăcăii râdeau înfundat. Bughea se plecă peste umărul doctorului, şi după ce acesta sfârşi de scris, ce-i veni să facă din gura, aşa ca atunci când vrei să sparii un copil: Chhău!! Doctorul tresari, şi-l întrebă:

Ce ai, ce te-a apucat?

www.digibuc.ro

Bughea luă repede însemnarea de pe masă, iar flăcăii începură să râdă cu hohot. Primarul ţipă la ei.

Dar doctorul se înfuriase.

— Ia staţi — de ce râdeţi, de ce râdeţi, nepricepuţilor?

Atunci unul mai mehenghiu răspunse:

— Da! râdem şi noi, c'am pus un rămăşag cu ista de l'aţi cautat. Că el ne-o spus că n'are nimica şi c'o să vă înşele.

Doctorul se repezi la lădiţă, o închise, ţipa ca eşit din minţi.

— Plecaţi, nepricepuţilor, năucilor!

Şi eşiră afară.

Biata babă, cea cu capul, care adormise şi se trezise tocmai acuma, se luă după el.

— Fă-ţi pomană, domnule doftor... mă omoară capul... m'o luat, aşa dintr'o dată... par'că m'o fulgerat.

Dar doctorul se sui în trăsura şi plecă.

Baba ramase văicărându-se în gura mare. Atunci Bughea o luă de mână, şi-i zise râzând, făcând din ochi la ceilalţi.

— Nu te mai boci mătuşa, că-ţi dau ţidula care mi-o făcut-o mie, să-ţi ei doftorii şi să te ungi.

Bătrâna se însenina.

— Taci, dragul mătuşei!

www.digibuc.ro

— Iaca zău. Da trebue să te duci la *Cheatra* la spiţări să o faci.

— Mă duc, mă duc, Dumnezeu să-ţi lungească zilele.

Şi bătrâna luă hârtia, o strânse în patru, o vârâ în sân, şi se duse mulţumită Flăcăii rămaseră răzând. Primarul se învârtea printre oameni, făgăduind să facă cercetare, sa le arate el celor cu pricină, care supăraseră pe doctor.

In urmă Bughea îşi luă sidila, dadu flăcăilor „ziua bună“ şi plecă, foarte vesel, la cumătrul său, popa Eftimie. Când ajunse îi sărută mâna îi dădu caşul, şi-i povesti, deafirapărul, toată întâmplarea.

Sfârşi râzând :

— Cică mă tae, mă împunge, prin maiu. Şi eu n'am fost bolnav de zilele mele. Cum o să mă înpungă ?

Popei nu-i prea plăcuse purtarea finului, numai da din cap ; după ce mântui ciobanul, îi zise :

— Ori şi cum taică, acela-i om cu carte, dacă ţi-o zis că ai ceva, ai fi vând ; mai ştii !

— Taci sfinţia ta, că eu, cum ţi-am spus, n'am fost bolnav de zilele mele.

Popa iar clătină din cap.

www.digibuc.ro

— Dă, îi om cu carte, îi om cu învăţătură, taică.

Bughea rămase pe gânduri, mai stete puţin ; apoi văzând ca părintelui nu-i prea plăcuse gluma lui, plecă. O luă prin sat. Se întâlni cu primarul.

— Să ştii că ţi-o coc eu, măi Bughea, îi zise acesta,

— Păi bine, domnule *premare*, cum o să mă înjunghie în mai, că eu rup ghioaga asta în două.

— Ai să vezi tu, ascultă ce-ţi spun eu !

Şi primarul, rotofeiu, cu pălăria de pâslă pe ceafă, se depărtă încet, călcând ca din pod, în bocancele cu talpa groasă de-un deget.

Pe cioban îl opreau toţi :

— Il jucaş, Bugheo !

Flăcăul par'că simţea nevoe să spue la toţi că el rupe ghioaga în două, că nu putea să-l împungă în maiu aşa de senin.

— Cum să mă 'mpungă, mă :

Şi râdea cu hohot, în gâlgâiri scurte, de răsuna uliţa.

Către seară eşi din sat şi luă drumul spre stână Când a ajuns, oile erau în strungă, ceilalţi ciobani stăteau pe scăunaşele spătariului şi mulgeau. Bughea îşiasvârli căciula pe cea-

www.digibuc.ro

fă, şi strigă: „Cu ghine! apoi se aşează, şi dânsul în rând cu ceilalţi, luă o cupă, şi bău, însetat, laptele dintr'arişă.

Apoi întoarse capul:

— Ma, în Stejăreł o fost azi doftorul.

Ciobanii mulgeau înainte.

— Auziţi voi, o fost doftorul în Stejareł... Da ţi l'am jucat eu!

Ciobanii lăsară din muls, Bughea urmă:

— Că venise oamenii la dânsul ca la biserică.

Şi eu le-am zis: „Mă, doftorul nu ştie nimica...

El şi pe mine m'o găsi bolnav... Şi am pus rămăşag că m'o găsi.

Apoi Bughea povesti toată întâmplarea şi încheia:

— Sa l fi văzut cum mă sucea, cum mă bocănea, şi da mereu: „că ma împunge, că mă tae prin maiu".

Ceilalţi se puseră pe râs. Dar baciul le făcu semn.

— Hai, că 'noptam.

Oile intrau pe rând prin deschizăturile spătariului. Laptele cădea în cupa din găleţi, sarind în stropi albi şi mărunţi, ca şi cum fierbea.

Ciobanii gâlâiau osteniţi,

www.digibuc.ro

De-asupra muntelui, de-asupra brazilor negri, luna îşi închega turta ei de ceară. De undeva, departe, răsuna un bucium. Bughea zise:

— He, he, ist de buciumă, îi Ungureanu, îi Joji, de pe Onofrei.

Se sculă, se scutură să-şi alunge gândurile, care par'că-l cuprinsese, se duse la *aripa oilor*, într'o colibă unde dormea dânsul, luă buciumul şi sufla prelung. Sunetul se împrăştia departe, departe, furişindu-se din munte 'n munte.

Dar cum sufla aşa, deodată i se păru lui Bughea, că-l tae prin deşert, în dreapta. Lăsă repede buciumul, şi se apucă de mijloc.

— Măi, al dracului!

Apoi veni în stână. Ceilalţi strecurau laptele în budăie.

Bughea nu-şi putea ţine vorba în gură

— Aţi auzit cică-s bolnav de maiu!

Tovarăşii lui iar râseră.

Şi fiindcă ziua asta era slobod, se duse într'un colţ să stee, dar p'arcă simţi din nou o împunsătură, în acelaş loc: se frecă, şi printre dinţi îi scăpă iar mirarea;

— Măi, al dracului!

Stete ce stete, apoi se duse în coliba lui, şi se culca. Adormi repede, dar visă urât.

www.digibuc.ro

Se făcea că se 'ntâlnise în munte cu o dihanie urâcioasă, un fel de momiţă cu unghii lungi şi ascuţite. Cum îl zări se şi repezi la dânsul ; dar el o cuprinse în braţe, o strânse voiniceşte, ferindu-şi chica se rostogolira pe earba, şi la urmă o dovedi. Dar cum se vânzoleau jos, dihania îi înfipse unghiile în deşert, în dreapta. Se sculă asudat, trăgându-şi sufletul, ca şi cum s'ar fi luptat într'adevăr.

Il durea straşnic în partea dreaptă. Bughea se ridică în picioare, se frecă la ochi, apoi de data aceasta spuse tare, înfuriat.

— Măi al dracului !

Şi eşi din colibă. Luna par'că încremenise drept în creştetul stânei. Din năuntru se auzea răsufletul oilor. Ciobanul se scoborî, în jos, se duse la şipot să bee apă ; izvorul curgea repezit ; în bătaia lunii, par'că era de lapte. Răceala apei, îl mai desmetici. Dar durerea o simţea acum desluşit : par'că-l împungea un ac. Se întoarse şi se culcă iar.

Durerea îl ţinu şi a doua zi şi a treia zi. Il ţinea într'una.

Ciobanii, cărora la urma urmei le spuse, îl râdeau :

— Ţi-o intrat în cap ca la muieri. Ai slăbit, prostule. Ai vrut să-ţi baţi joc de doftor, şi te-o mâncat dânsul fript.

www.digibuc.ro

Baciul, bătrân, îl bătu pe spate:

— Odată şi-odată, tot trebuia să ţi se împlinească: prea credeai şi tu lumea proastă.

Bughea îşi aducea acuma aminte mereu de cuvintele popei Eftimie: „O fi având ceva, dacă ţi-o spus.... acela-i om cu carte“, Pe zi ce trecea slăbea mai tare, se silea să ţie într'ânsul tot cei fulgera prin minte, să nu mai spue nimănui nimic. De multe ori vroia să se iee cu altceva, rădea, dar când credea că a scăpat, de odată acul îl împungea; atunci se înfuria, îi venea să se azvârle cu capul jos, într'o prăpastie.

Ca să se întoarcă în'sat nici nu se gândise. Cum avea să dee ochii cu flăcăii! Dar într'o bună zi, răzbit lasă ruşinea la o parte, şi se scoborî din munte.

Când îl văzură flăcăii, aproape nu-l mai cunoşteau. Unii se uitară îngriiaţi la dânsul, alţii rădeau pe ascuns, căci tot le era frică.

Bughea vorbea cu capul plecat.

— Dă, pe semne că tot eram eu bolnav. O fost într'un ceas rău, gluma.

Primarul, când auzi, veni într'un răsuflet să'l vadă;

— Ei, Bugheo, văzuşi pe dracul?

Ciobanul tăcu. De abia trecuse o lună şi

www.digibuc.ro

jumătate dela întâmplarea lui. Primarului i se făcu oarecum milă:

— Vină mâne, că trece iar domnu doftor pe-aici. Ca să-l împăcăm am fost de patru ori la dânsul, la *reşedinţie*. Că alergau bieţii oameni până acolo, la el, din pricina ta.

Bughea se duse la popă, să mâe noaptea; acesta îi boscorodi:

— Vezi băiete, cu Dumnezeu şi cu învăţătura, care tot Dânsul ne-o da, să nu te pui. Eaca ce-ai paţit. Stai şi te odihneşte, şi mâne dimineaţă, la doftor, taică; să te rogi cu lacrămile în ochi să-ţi dee ceva, să te pue pe picioare, cum ai fost.

A doua zi dimineaţă, când ajunse la primărie, doctorul şi venise, căutase aproape pe toţi, mai avea vre-o doi-trei.

Flăcăii se strânseră să vadă pe Bughea, care rămase puţin în sală până ce se isprăvi cu ceilalţi, apoi intră şi dânsul cu capul plecat.

Primarul vorbi încet ceva doctorului la ureche: acesta se uită la flăcău, clipi, îşi apropiă palmele bucuros, apoi zise:

— Aşa! Ei, tot te prefaci, fârtate? Ia întinde te ici.

Ciobanul se întinse pe bancă, doctorul îi ridică, peste cap cămaşa, îl ciocăni, îl căută, îndelung, apoi înălţă capul.

www.digibuc.ro

— Te-ai uns cu doctoria ce ţi-am dat ?

Bughea de abia îngaimă :

— Nu, sărut mâna.

Doctorul făcu o mişcare, ca şi când ar fi vrut să-i dee o palmă, strâmba din nas, îl mai ciocăni, mai sus mai jos, apoi se întoarse către primar :

— Vezi-l atunci o fi fost bolnav, dacă i-am spus ; dar acum n'are nimic, nimic ; îi teafăr.

Flăcăii se uitara cu gura căscată, unii la alţii. Bughea începu să se vaite.

— Mă împunge, aşa ca o sula... Nici nu pot dormi.

Ţi-a intrat în cap, ţi a intrat în cap ! Ce aveai atuncea, nu mai ai acuma ! să mănânci bine şi sa nu te gândeşti la boala, naucule.

Bughea se mai însenină o clipă, apoi ear începu să se vaicăre.

Doctorul furios, clipi repede, luă un praf de chinina, îl varsa într'un pahar cu puţină apă, şi i-l întinse.

— Na, bea asta, să nu te duci aşa... cu mâna goală.

Ciobanul bău şi se oţărâ ca de moarte :

— Nu mai sunt om de-acuma, zise el !

Doctorul închise cutia, mai vorbi, răstit,

www.digibuc.ro

cu primarul, şi porni. Dar când vroi să easă din odae, deodată se repezi pe uşă o babă cu o găină subsoară, baba ceea cu durere de cap. Cum îl văzu pe doctor, îi întinse găina, şi-i aruncă repede un potop de mulţumiri:

— Dumnezeu să-ţi dee sănătate, sufleţele, sa trăeşti o sută de ani, să nu mai îmbătrâneşti dintr'atâta, că mi-ai scăpat zilele.

Doctorul se opri, îşi sbârci faţă eară, nemulţumit, se uită la ea, şi după ce-gândi puţin, îi zise:

— Da, da, îmi aduc aminte de tine, dar, eram supărat şi nu ţi-am dat nimic.

Pe chipul babei trecu o lumină de zâmbet, apoi urmă repede:

— Nu mi-ai dat, dar tot din ţidula dumitale m'am vindecat, că mi-o dat-o ciobanul ista, de am făcut alifie la Cheatra. Şi cum m'am uns la tâmple cu mâna par'că mi-o luat durere. Iaca aşa, cu mâna...

Doctorul nu-i dete vreme să isprăvească, se strâmbă grozav, o îmbrânci la o parte, şi eşi strigând cât îi ţinea gura:

— Aista-i un sat de năuci, domnule, un sat de năuci!

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro